7 EYLÜL 1963 FIATI: 1 LİRA

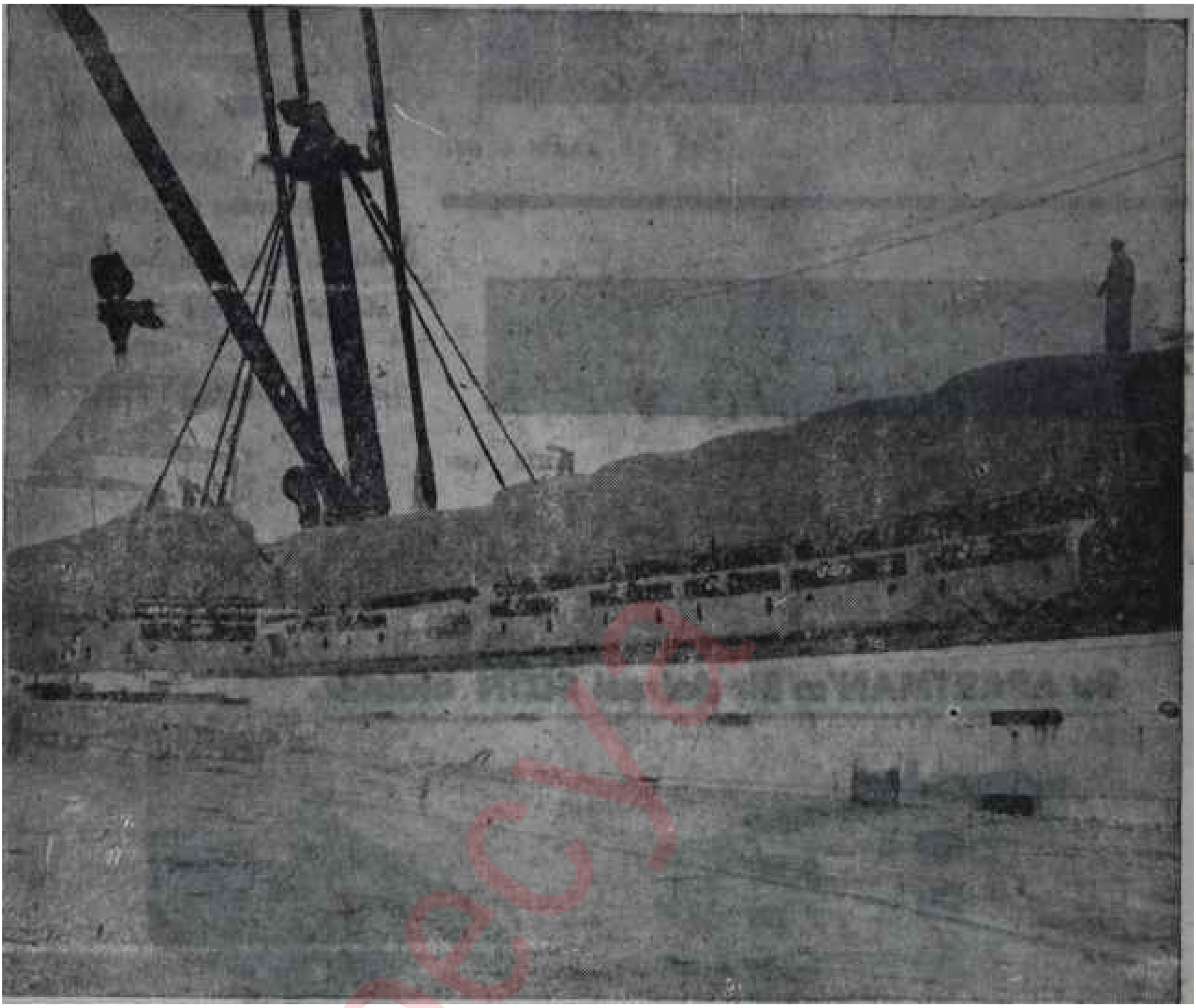
AKİS

HAFTALIK AKTÜALİTE MECMUASI

Amerikada Zenci Meselesi

Mamakta Kara

1962'de denizaşırı demiryolları için

401 tane fazla General Motors lokomotifi!

(Şimdi bunların kudreti 3,5 milyon beygiri geçmiştir)

1962 de denizaşırı müşterilerimize gönderdiğimiz vapurlar dolusu General Motors Diesel Elektrik lokomotiflerinden 311 tanesi Birleşik Devletlerdeki ve Kanadadaki tesislerimizde inşa edilmiştir. Ayrıca denizaşırı yerlerdeki Ortak Lokomotif İmalâtçılarımız ek 87 Diesel lokomotif için başlıca parçalar teslim edilmiştir.

Bu 401 parçanın çoğu, dünyanın dört bir tarafındaki memnun müşterilerimizin tekrar edilmiş siparişleridir. Dünya demiryollarında. Kanada ve Birleşik Devletler hariç, halen faaliyet halinde 3.500.00 beygir takatinde GM Diesel lokomotif vardır Ki bu. bütün diğer Diesel lokomotif imalâtçılarınkinden fazladır.

AKİS

Sayı: 480 Cilt: XXVIII Yıl 10

HAFTALIK AKTÜALİTE MECMUASI

Sahibi

Mübin Toker

Yazı İşleri Müdürü

Kurtul Altuğ

Bu Sayıda Yazı Kurulu

İç Haberler Kısmı : Metin Toker Atillâ Bartınlıoğlu, Güneri Civaoğlu, Egemen Bostancı ve Kenan Taşçıoğlu (İstanbul). Seyfi Özgenel (İzmir) - Dış Haberler Kısmı: Halûk Ülman — Magazin Kısmı: Jale Candan, Tüli Sezgin, Binin Anter, Hüseyin Korkmazgil Fen: Daniyal Eriç — Sinema: T. Kakınç — Spor: Vildan Âşir Savaşır.

Resim

Ali Parmakerli - Hakkı Tümgan

Fotoğraf

Sungar Taylaner

Klişe

Özdoğan Klişe Atölyesi!

Yazı İşleri

Rüzgarlı Sokak No. 15/2

Tel: 118992

İdare

Rüzgârlı Sokak No: 15/1

Tel: 106196

Abone Şartları

3 aylık (12 nüsha) 10.00 lira

6 aylık (25 nüsha.) 20.00 lira

1 senelik (52 nüsha) 40.00 lira

İlân Şartları

Santimi 20 lira

8 renkli arka kapak: 1500 lira

AKİS Basın Ahlak Yasasına uymayı taahhüt etmiştir.

Dizildiği yer

Rüzgarlı Matbaa

Basıldığı yer

Milli Eğitim Basımevi

Basıldığı tarih

6. 9. 1963

Fiyatı 1 lira

Kendi Aramızda.

Sevgili AKİS Okuyucuları

Bütün dünyanın üzerinde önemle durduğu bir aktüel mesele, bu hafta AKİS in Kapak Konusudur: Amerikadaki zenci meselesi!

Bu mesele bizde ve yabancı basında ele alınmamış değildir. Hakkında çok şey yazılmış, çok bilgi verilmiştir. Uzun makaleler, röportajlar her çeşit gazete ve derginin sütunlarını süslemiştir. Ama AKİS'in bu sayısının DÜNYADA OLUP BİTENLER kısmında yer alan "Amerika" başlıklı yazı okunduğunda, işin bambaşka bir veçhesiyle karşılaşılacaktır. Bu, Türkiyeyi ve türkleri ilgilendiren bir veçhedir ve Amerikalı zencilerin arasında görülmemiş süratle yayılan müslümanlığı gözler önüne sermektedir.

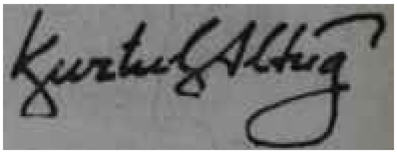
AKİS'in bu haftaki Kapak Konusu, kulaktan veya yabancı basından kapma bir bilgi dağarcığı değildir. Bir kaç haftadan beri mecmuanın dış politika yazılarım okuyucularımızın iyi hatırlayacakları bir genç mütehassıs, Halûk Ülman hazırlamakta, DÜNYADA OLUP BİTENLER kısmımıza o nezaret etmektedir. Halûk Ülman uzun süre AKİS'te bu işi yaptıktan sonra ihtisas için -Halûk Ülman Siyasal Bilgiler Fakültesinde Öğretim üyesidir- Amerikaya gitmiş ve orada çalışmıştır. Ülman, zenci meselesiyle yakından ilgilenmiş, onların içine girmiş, hayatlarım tetkik etmiş, camilerini gezmiştir. "Amerika" başlıklı yazı okunduğunda görülecek bir diğer nokta, Halûk Ülmanın meseleyi uzaktan değil, yakından gördüğü için son derece objektif ve tarafsız bir şekilde ele aldığıdır. Gerçekten, bir çok mesele o durumun içinde yaşayanlar için başkadır, ona dışardan bakıp hüküm verenler için başkadır. Halûk Ülmanın yazısı, yaşanmış bir hadisenin hikâyesini teşkil etmesi bakımından ayrıca alâka uyandırıcıdır.

Bu hafta, yıllardır her hafta olduğu gibi AKİS çok konuşmanın, çok yazının ve tabii çok taarruzun konusuna teşkil etti. AKİS için herkes her şeyi söyleyebilir ama, her halde "eli armut devşiren bir mecmua" olduğunu söyleyemez. Nitekim, bütün bu yıllar zarfında -ve -bu hafta- gerekene gereken cevabı hiç sinirlenmeden, hiç kızmadan, dudaklarımızdan tebessümümüzü eksik etmeden -Allah onu soldurmasın! - vermekten geri kalmamışızdır.

Yalnız okuyucularımız bir noktada bu hafta sükûtu tercih ettiğimizi göreceklerdir: Meşhur Lokomotif Hikâyesi! Bu hafta, deniz aslanlarının iddialarını ispat etme haftasıdır. Kendilerine "Hodri meydan!" demişizdir. Üstelik, gecen hafta bu çeşit iddiaların ispatı yolunu da "Küçük bir ders" başlığıyla gösterdik sanıyoruz. Meclisce kurulan komisyonun duruma aydınlatıp Meclise arzetmesine bir kaç gün kalmıştır. O safha bitince bizim sesimizi deniz aslanları duyacaklardır: Tekrar tekrar ispat hakkı tanınarak hâkim önünde!

Ta ki bir açık rejimde çamur atıldı mı, o çamur kimin suratına yapışır, dost ve düşman herkes görsün.

Saygılarımızla

İçindekiler

Günlerin getirdiği

Yurttan Akisler

Sözlü soru — Haftanın başında, İzmir milletvekillerinden Mustafa Uyar, aylardır dedikodusu yapılan bir konuyu Meclise intikal ettirdi. Uyar, verdiği soru önergesinde, DP İzmir milletvekillerinden müebbet hapse mahkûm olmuş bulunan Kemal Serdaroğlunun Bergama Cezaevinde cezaevi» talimatnamelerinin dışına çıktığını, hapishanede dayalı döşeli iki odayı işgal ettiğini, bir çorap makinesi çalıştırdığını ve mahkûmları işçi olarak kullandığım, eşinin zaman zaman cezaevinde kaldığını, ayrıca, dispanserde çalışan genç bir kadınla ilgisi bulunduğunu ve bir sabah erken saatlerde bunun tesbit edilerek zabit tutulduğunu belirtmekte ve Adalet Bakanından durumu sormaktadır.

Sözlü soru son derece büyük ilgi toplamıştır.

F. Tevetoğlu Ş. Osma
Ak ile kara

Piyasa — Bir müddet evvel tütün müstahsilinin sevinç nidalarına imrenen bir başka müstahsil grupu da bu hafta ayni sayhayı kopardı. Üzüm müstahsili bu yıl hiç ummadığı bir sürprizle karşılaştı ve mahsulünü ihraç ederken akla durgunluk veren bir baş fiyat elde etti.

Olay şudur :

Hafta içinde toplanan Kuru Meyva İhracatçılar Birliği Yönetim Kurulu, bir süre Önce Atinada Yunanistanla Türkiye arasında yapılan kuru üzüm anlaşmasına dayanarak, kuru üzümün ihraç fiyatım arttırdı. Buna paralel olarak İzmir Borsası yöneticileriyle TARİŞ Genel Müdürlüğü de alım fiyatlarım umulmadık bir seviyeye çıkarıverdiler.

Atinada yapılan anlaşmada tespit edilen fiyatlara göre 9 No. 258 dolar, 10 No. 270 dolardı. Yeni tespit edilen fiyatlar ise, 9 No. 270, 10 No. 280 dolardır.

Böylece müstahsilden alınan üzümün taban fiyatı 9 No. 220, 10 No. 228 kuruş olarak tesbit edilmiştir.

Müstahsil hayatından ziyadesiyle memnundur. İhracatçılara gelince, onlar da dünya piyasalarına uyduklarından, memnundurlar. Ancak bazı ihracatçıların bilin--iyen bir sebepten ötürü yüzleri asılmıştır!

Politikacılar — Fethi Tevetoğlu ile Şinasi Osma, AP'nin bu iki dişli Parlâmento üyesi, memleketin bütün ciddi dertlerini bir yana bırakarak Spor—Totonun müspet ve menfi taraflarını tartışmağa koyuldular.

Haftanın başlarında Salı günü, Senatonun öğleden sonraki oturumunda söz alan Tevetoğlu oldukça uzun bir konuşmayla güreş sporunun gerilemekte olduğundan yakındı ve daha sonra Spor—Toto konusuna da değinerek bundan "Resmi kumar", "Manevi felâket" diye bahsetti.

Ancak bu sözlerin, yaklaşan mahalli seçimlerde Spor — Toto hastaları üzerinde yaratacağı antipatiyi farkeden Şinasi Osma derhal bu gafı tamir etmek üzere harekete geçti ve bir yazılı demeç hazırlayarak BMM Basın Bürosuna bıraktı.

Osmanın demecinde 'Spor—Toto bir kumar değildir. Bir bahs-i müşterek ve bir eğlencedir. Bütün çağdaş

memleketlerde yıllarca önce faydası görülerek tatbikatına başlanan Spor—Totoyu kumar olarak kabul etmek, bu konuda yeterli bilgiye sahip bulunulmadığım göstermektedir. Bu vesile ile Spor—Totonun memlekette içtimai olduğu kadar iktisadi sahada da faydalarım söylıyebilirim. Ancak, gençliğe sağladığı faydaları belirtmekle yetinmeyi daha uygun buluyorum. Bütçeye yük tanmil etmeden Spor—Totodan elde edilen gelirle meydana getirilen saha ve tesislerde memleket gençleri huzur Ve emniyetle spor yapma imkânına sahip olmaktadırlar" denilmekte ve Tevetoğlu "yetersizlik" le vasıflandırılmaktadır.

Nükte — Bu salı günkü Milliyet gazetesinin birinci sayfasında "Ç", "Şey" başlıklı karesinde soruyor :

"l Ağustostan itibaren Yalovada Termale İşçi Sigortalarının 760916 nolu işçi kartı ile tedaviye çekilen kişi kimdir? Ve ne ölçüde işçidir?.. Ve kimin akrabasıdır?

İlgililer tarafından lütfen açıklanması ricasıyla."

Daha sonraki satırlarda ise bu bilmeceye benzeyen soru zincirinin açıklaması yapılarak şöyle deniliyor: "Bu fıkranın yokmuş gibi görünen nüktesi cevap geldiği takdirde ortaya çıkacaktır."

AKİS bu şahsın adını açıklayarak fıkraya ilk yardımı yapmak istemektedir. Fıkrada sorulan şahsın adı, Burhanettin Çelikbaştır!

Burhanettin Çelikbaşın ne ölçüde işçi olduğu ve kimin akrabası bulunduğu sorularının cevabı da ilgililere düşmektedir. Yalnız, biraz acele edilse.. Zira nükte aktüalitesini kaybedecek!..

Not: Sanayi Bakanının adı Fethi Çelikbaştır!..

Dünyadan Akisler

Güney Vietnam — Diktatör Diemin budistler karşısındaki sert tutumu hem bütün dünyanın, hem de Güney Vietnamın paralı desteği Birleşik Devletlerin endişelerini çekmeye devam ediyor. Diemin budistlerin intiharlarını önlemek için bulduğu tedbir şudur: İnsan üzerinde parlayan benzin alevini söndürmek için gerekli araçlarla teçhiz edilmiş hazır itfaiye ekipleri... Başkan Kennedy nin geçen gün yaptığı konuşmada, Diemin artık Güney Vietnam halkının desteğini kaybettiğini kabul etmesi, Amerikanın Dieme karşı takip ettiği politikada bir değişiklik bekleme zamanı geldiğini göstermektedir.

Doğu — Batı — Açıldı, açılıyor diye uzun bir süredir günün dedikodusu haline gelen meşhur Washington—Moskova telefon hattı, nihayet bu haftanın başında işletmeye girdi. Telefonun ilk denemesinin hafta sonunda yapılması amerikalı teknisyenlerin canını oldukça sıkmış olsa gerek. Hafta sonlarında iş yapmasını hiç sevmeyen amerikalılar, işin önemini düşünerek, telefon denemesinde bulunmak zorunda kaldılar. Allahtan, deneme Arızasız atlatıldı ve herkes, hiç değilse yorulmadan, yerli yerine döndü.

Orta Doğu — Mareşal Arifin Kahire gezisi başarısızlıkla sonuçlandıktan sonra üçlü birliğin tarihe karıştığını anlayan Irak ve Suriye idarecileri, hiç değilse kendi aralarında bir birlik kurmak için harekete geçtiler. Her iki ülkede de Baasçılar iş başında olduğuna ve aynı amaçları — Arap sosyalizmi ve Arap Birliği — gerçekleştirmeye çalıştıklarına göre, aralarındaki birleşmede bir güçlükle karşılaşmaları şimdilik beklenemez. Bütün mesele, şimdi, bu iki amaca başka yollardan ulaşmak isteyen Nasırın Suriye ve Irak içindeki taraftarlarına nasıl bir direktif vereceğidir... Eğer Nasır bu iki Arap memleketinde durumu karıştırmak isterse, buna âlet olacak insan bulmakta güçlük çekmese gerek...

Brezilya — Son haftaların en ilgi çekici olayı, Brezilya başkentinde otobüs ücretlerinin durmadan yükseltilmesine kızanların çıkardığı isyan oldu. İsyanda bir kişi öldü, 31 kişi yaralandı. Yaralananların onu polis. Fakat akan kanların bir işe yaramadığı söylenemez: İsyan üzerine Belediye Başkam son zamları iptal etmek zorunda kaldı!..

AKİS
HAFTALIK AKTÜALİTE MECMUASI
Yıl: 10 7 Eylül 1963 Sayı: 480 Cilt: XXVIII

YURTTA OLUP BİTENLER

Türk Ordusu
Sözümüz sözdür

Millet

Adaletin kılıcı

Beklenen kararlar şu anda açıklanmış bulunuyor. Memleket ve millet hayatına, Cumhuriyete ve onun artık bölünmez parçası olan demokratik hayat tarzımıza ikide bir kastetme teşebbüsünün cezasız bir ucuz kahramanlık sayılmaması gerektiği, bu kararlarla tescil edilmektedir. Bundan böyle, nasıl iktidardayken rejimi değiştirip bizi ortaçağın karanlıklarına sürüklemek isteyenler bu teşebbüslerinden önce hep "Yassıadayı unutma!" diye düşüneceklerse, bu milleti bütün sağlam kuvvetleriyle üçbuçuk adamın önünde sultada duracak kadar haysiyetsiz salma sergüzeştçiler daima "Mamağı unutma!" sözünü akıllarının bir köşelinde, tutacaklardır. Türk halkı, Ordusu ye Gençliğiyle, 27 Mayıs gününden sonra 21 Mayıs günü de şeref içinde, tası dik, ne iç ne dış düşmana kul olmaksızın hür yaşama azmini ispat etmiştir. Onu bu yoldan çevirmeye hiç kimsenin gücünün yetmeyeceğinin bilinmesi ve aksine her gayretin mutlaka sahiplerine eninde sonunda gerekli cezayı getireceğinin öğrenilmesi, anlaşılıyor ki bir ders olarak bütün hayalperestlere verilmek gerekmekteydi. İki acı tecrübe, bu dersin iki uca verilişidir.

Şimdi, milletin tek arzusu ve en büyük iştiyakı bir daha bunlara lüzum kalmaması, memleketin rahat bırakılması, gözü dönmüş insanların ihtiraslarına kapılacak kimsenin çıkmamasıdır. İş hayatı daha iyi bir manzara alırken, vatandaş huzur kapısından içeriye girmek üzere bulunurken,' bir ümitli hava tekrar vatan sathında eserken bu topraklar üzerinde sergüzeşte ve ne politikacı ne asker hiç bir sergüzeştçiye fırsat verilmemesi bu hafta geniş halk kütlelerinin temennisi olmuştur.

Adalet ilk hükmünü vermiştir. Şimdiye kadar bütün savunma haklarını serbestçe kullanan sanıklar Yargıtaya gitmek hakkına da sahiptirler. Kararlar ondan sonra kesinlik kazanacaktır. Adaletin kılıcı ancak bu sağlandığı zaman keskin olmak vasfını benimser.

Milletlerin tarihindeki böyle dramatik anlarda, yüreklerde bir endişenin bulunmasını anlamak zor değildir. Bilinmesi gereken husus, bazen bu geçitlerden geçmenin bir zaruret olduğudur. Türk Silâhlı Kuvvetleri "Menderesin darbe teşebbüsü"nün adalet önündeki son hesap saatinde, memleketin güvenliğinin tesirli bekçisi olmuşlardır. Bugün de aynı bekçilik görevlerini dikkat, titizlik ve gururla yapmaktadırlar.

Zira dünya artık öğrenmiştir ki demokrasi Türkiyede yaşayacaktır. Yaşayacaktır, çünkü bu, bütün türk milletiyle birlikte, onun şerefli ve vakur Ordusunun da en temiz idealidir, bu ideali onun bünyesinden söküp atmak imkânı yoktur.

"İsmet Paşa Demokrasisi,,

Metin TOKER

Bizim neslin bütün savaşımız, bugün kendilerine ««İlerici Aydın" adım takıp salonlarda ve kokteyllerde, buldukça da gazete sütunlarında "Zavallı millet - Perişan memleket" edebiyatı yapan viski müstehliklerinin istihfaf ifadesi olarak kullandıkları tâbirle «İsmet Paşa Demokrasisinin gerçekleşmesi için olmuştur. Tıpkı bizden bir evvelki neslin bütün savaşının, Atatürk Devrimlerinin yerleştirilmesi için olduğu gibi.. Bizim savaşımız, on yıl arayla iki meydan muharebesinde zaferle sonuçlanmıştır. 1950de tek partinin iktidarı millet oyuyla sona erip çok partili sistem her türlü şüphe bulutundan masun olarak toplum hayatımızın malı maline gelmiştir, 1960da eski alışkanlıklarım yenemeyip saatin ibrelerini ters çevirmek isteyenler millet iradesiyle haklanmışlardır.

Bizden bir evvelki nesil, kendi eserini korumayı bilmiştir. Türkiyede öyle anlar yaşanmıştır ki oy sağlamanın en sağlam, hatta tek yolunun Atatürk Devrimlerinin üstüne basmaktan geçtiğine her partiden insanlar inanmışlardır. Ama bu haksız, insafsız ve mesnetsiz "siyasî deformasyon" Atatürk Devrimlerine inanan genç ve kuvvetli kütlelerin direnişleriyle yenilmiştir, tesirsiz bırakılmıştır. Bu, aynı zamanda, o devrimlerin de jandarma süngüsünden başka bir hayatiyeti olduğunun en parlak delilini teşkil etmiştir. Demokrasi içinde yaşamak için Atatürk Devrimlerinden vazgeçmeye asla lüzum bulunmadığı, hatibi Demokrasinin Atatürk Devrimlerinin bir tabii sonunu teşkil ettiği bugün aklı başında herkesin gördüğü ve bildiği bir gerçektir. Memleketin sağlam kuvvetleri, bunu herkesin kafasına en sağlam şekilde sokmuş olmalıdırlar. Bizden bir evvelki neslin eseri, türk toplumunun temelindeki taş olarak, kıpırdanamaz bir halde yerleşmiş bulunmaktadır.

Bugünün gayesi, memleketi ekonomik ve sosyal sahalarda kalkındırmak, bir yandan daha çok refah sağlarken diğer taraftan bu refahın dağılmasında daha az adaletsizlik yapmaktır. Tıpkı bizden bir önceki neslin karşısına «Demokrasiye gidilirse Atatürk Devrimleri mahvolur" diye çıkıldığı gibî bugün, bizim neslin karşısına "İsmet Paşa Demokrasisi bu, işte! Bununla ne refah, ne sosyal adalet olur" diye çıkılmaktadır. Halbuki, bunlar sadece ama sadece o "İsmet Paşa Demokrasisi" ile olacaktır. Zira "İsmet Paça Demokrasisi" bildiğimiz batılı demokrasimin ta kendisidir. "İsmet Paşa Demokrasisi" ne hücum edenler batı toplumlarının hayat tarzı olan sistemi istemeyenler, beğenmeyenler, bir çoğu yelkenlerini kuzey rüzgarıyla doldurmuş veya doldurmakta olanlardır. 1963 Türkiyesinin talihliliği, bu oyunun ortaya çıkmış bulunması ve artık hiç kimsenin hiç kimseyi aldatamamasıdır.

«İsmet Paşa Demokrasisi", yani bildiğimiz batılı demokrasi bir yenden realizm, diğer taraftan inanmış derlet adamı ister. Bugün Amerika bile hem ekonomik, hem de sosyal bir huzursuzluğun içindedir. Dertsiz adam olmadığı gibi, meselesiz devlet de yoktur. Zaten bunun içindir ki adam olmak ta. devlet olmak ta kolay sayılmaz. Simdi, İsmet Paşayı değil. Amerika Cumhurbaşkanı Kennedy'yi bu pazartesi günü yaptığı televizyon konuşmasında dinleyiniz: «Ekonnmik problemlerin halli konusunda, öyle birden bire ortaya çıkan bir sihirli çare yoktur. Bu, çeşitli programların tatbiki suretiyle ancak kabildir." Aynı Kennedy aynı televizyon konuşmasında, zencilerin medeni hakları konusundaki tutumunun gelecek seneki Başkan adaylığı yoklamasında kendisine bir zarar verip vermeyeceği hususunda sorulan suale şu cevabı vermiştir: «1960 seçimlerinde Güney eyaletlerinden bazılarında kaybettim. 1964te de bazılarında, hatta belki daha çoğunda kaybedeceğim. Bir şey söylemek için vakit henüz etkendir. Ama eminim ki, Güneyde en popüler siyasi şahsiyet ben değilim. Ne yapalım!"

Bu, demokratik sistemin dertlere çare bulmakta âciz olmadığını gösterdiği gibi, böyle bir sistem içinde çarenin ne olduğu hususunda da mükemmel fikir vermektedir. Düşünmek lâzımdır ki bundan sadece bir kaç yıl önce bizim toplumumuz için hayal olan ve politikacılar tarafından asla gerçekleştirilmeyeceği propaganda edilen grev, lokavt ve toplu sözleşme kanunları, tarım vergisi, bir takım vergi reformları, topyekûn kalkınmayı çevreleyen plân ve program nisbi temsile dayanan bir seçim sistemiyle kurulmuş bugünkü Parlamento tarafından kabul edilmiş, onun hükümetlerince uygulanmaya konulmuştur.

Kim söylüyor ki kabul edilenler ve bunların uygulanma tarzı mükemmeldir, kusursuzdur? Bunlar gittikçe daha mütekâmil hale sokulacaktır. Demokrasiye, bildiğimiz batılı demokrasiye, «İsmet Paşa Demokrasisi"ne inanmış bir umum! efkâr, memleketin bu ideale bağlanmış Sağlam kuvvetleri tesirli bir baskıyla iktidarları doğru yolun üzerinde hep ileriye, daha iyiye doğru itecek lerdir. Bakınız, ben size bir misal söyleyeyim. Şu anda devlet, plânın finansmanı konusunda, hele mahsulün görülmemiş bir bollukta olması karşısında bir güçlüğe maruzdur. Devlete daha çok para lâzımdır. Para getiren yollardan ikisi kesin olarak kapalıdır: Banknot basmak ve dış yardımı arttırmak. Geriye kalan, vergidir ve finansmanın sıhhatli usulü de budur. Hükümet mutlaka vergi gelirini arttıracaktır. Ama nasıl? Kolay olan vasıtalı vergiler üzerinde çalışarak mı. yoksa güç vasıtasız vergileri ele alarak mı? Bu, «İsmet Paşa Demokrasisi" ni bekleyen bir yeni çetin imtihandır. Biz devlet olarak, memleket olarak gelir sıkıntısı çekerken 1 milyar liralık hasıla yapmış olan Adananın verdiği vergi miktarı ne kadardır, bilir misiniz? 4 milyon Ura! O zengin Adapazarından Maliyenin kasasına girmiş olan para 24 bin liradır. «İsmet Paşa Demokrasisi", yani bu sistem ve onun temsilcisi Parlamento para ödemesi gerekenlere, parayı ödettirebilecek midir, ödettiremeyecek midir? İşletilmeyen kaynaklara mı el atılacaktır, yoksa bu imtiyazlı zümreler bırakılıp geniş kütlelere mi "ver bakalım" denilecektir?

Ben "İsmet Paşa Demokrasisi" ni tutuyorum. Bizim savaşımız, onun zaferini saklamak ve onu, Atatürk Devrimlerinin yanında tonlumun temelindeki ikinci kıpırdamaz taş haline getirmektir. Ama ben «İsmet Paşa Demokrasisi"ni. «İsmet Paşa Demokrasisi" realist ve inanmiş devlet adamlarının memleket idaresinde söz ve tesir sahibi bulundukları tek rejim, tek sistem olduğu için tutuyorum, beğeniyorum.

Bizim nesil bunda yanılmadığını herkese mutlaka gösterecektir.

isyan

Maceranın sonu

O gün her şey şöyle başladı: "Türk milleti adına yargılama yapıp hüküm vermeye yetkili Ankara Sıkı Yönetim Komutanlığı 1 Numaralı Askeri Mahkemesi Askeri Muhakeme Usulü Kanununun 31. Maddesi gereğince Başkan Tuğgeneral Fevti Basmacı, Duruşma Hakimi Deniz Hakim Albay Numan Özdalga, Üye Hava Tuğgenerali Lutfi Ergüvenden müteşekkil olarak, İddia makamında Hakim Binbaşı Turgut Akan, Hakim Binbaşı Naci Turanay, Hakim Kıdemli-Yüzbaşı Turgut Armay, Hakim Kıdemli Yüzbaşı Burhaneddin Kelav, Hakim Kıdemli Yüzbaşı Oktay Sedef ve zabıtta stenograf şefi Şakir Doğanay ile yardımcıları hazır oldukları halde 5 Eylül 1963 Perşembe günü saat 14 de Mamakta Muhabere Okulunda özel olarak hazırlanan salonda açık olarak toplandı.

a) T.O. Anayasasının tamamını tağyir ve tebdil ve ilgaya ve bu kanun ile teşekkül etmiş olan T.B.M.M. ni ıskata ve vazifesini yapmaktan men'e cebren teşebbüs etmek,

b) T.C.K. nun 146. maddesinde yazılı fiillere fer'an iştirak etmek,

e) T.C.K. nun 146. maddesinde yazılı cürümleri irtikap için gizlice ittifak yapmak,

d) Cürme muttali olduğu halde Hükümete haber vermemek suçlarından sanık" 151 kişinin "açık ve vicahi duruşmasında, taraflarca irat ve ikame olunan delillerin tetkik ve münakaşası sonunda hasıl edilen vicdani kanaate dayanılarak" verilen Hükümler mucip sebepleri ile birlikte tefhim olundu.

Bilanço

İdam	7
Müebbet	29
15 Sene	12
12 Sene	5
8 Sene	2
6 Sene	2
5 Sene	14
4 Sene 2 Ay	23
1 Sene	4
10 Ay	2
3 Ay (Tecil)	6
Beraat	45

Duruşmaların ruhu

Bundan bir süre önce Mamaktaki duruşmalarda bir hadise cereyan etmiştir. Resmi bültende açıklanan bu hadise hatırlardadır. Sanıkların 2 Numaralısı Fethi Gürcan şöyle demiştir : «Eğer bu memlekette çöl kanunları hakim bulunsaydı, onbeşimizi asardım". Fethi Gürcan sonra, hakimin bir sorusu üzerine bizzat kendisinin asılmaya layık bulduğu onbeş kişinin isimlerini saymıştır.

Perşembe günü öğleden sonra, Mamaktaki mahkemede okunan hükmün giriş kısmı, Türkiyede çöl kanunlarının hakim bulunmadığını gösteren şu cümlelerle son buldu :

"Askerî Mahkememiz kendisine tevdi olunan davayı bu ışık altında karara bağlamak üzere tetkik ederken aziz Türk Milleti adına ve sadece onun hakkı, haysiyeti ve gururunu kendisine rehber kabul etmiş, bu vicdan huzur ve selametini kendisinde hissetmiş olmanın vekarı içinde sanıkların fiillerinin suç teşkil edip etmediğine oyunu verirken sadece karara muhatap olacakların -değil, kendi hakkında da bu kararın ebedi bir mana taşıyacağını kabul ve inanarak hükmünü vermiştir."

Talat Aydemir
No 1

Bu ışık şudur:

"Kendi kaderine o tarihte iştirak eden öğrenci ve silâh arkadaşlarına yaptığı telkinat sebebiyle bu arkadaşlık ve vefa duygularını, itaat hislerini bilâhare istismarı plânlıyan bu sanığın -Talat Aydemir- tevessül ettiği ilk kıyamı -22 Şubat- Demokratik nizâmı ayni zamanda bir müsamaha rejimi sayan Devlet idaremiz ve onun bekçisi olan Türk Silâhlı Kuvvetleri itaat gibi askerlik hayatının en hayati prensibinin zedelenmemesi için kendisini - Talat Aydemiri - ve yakın arkadaşlarını Harp Okulumuzun şerefine bağışlıyarak af etmiştir.

Esefle kaydetmek icabeder ki emekliye sevkolunan Talat Aydemir ve bir kısım arkadaşları gizli cemiyet karakteri ile faaliyetlerine devam etmişler, Türk Silâhlı Kuvvetleri teşkilâtına el atmaktan vaz geçmemişler, sinsi faaliyetlerini daha da ileri götürerek, yetişme çağındaki Harp Okulu öğrencilerinden bazılarım iğfal ve bunlar delaletiyle mutasavver bir ihtilâl için temin ve tahrikte özel maksat gütmüşlerdir.

Bu derece acı ve cüretkâr yollara tevessül edilirken, dünyaca müsellem türk askerliğinin an'ane haline gelmiş olan disiplin ve bağlılık hislerini tekrar kenara itmişler, Okulun kendisine has mahabetini zedelemekte vicdanî bir sızı duymamışlardır. 20/21 Mayıs gecesi önceden hazırlanmış tertipler, bile ve sanialar ile memleketimizin kaderini bağladığı Harp Okuluna ve bu arada yalan askerî birliklere baskın yaptırmış, Harp Okulunu alarma geçirmiş, biraz sonra emsali olmayan kötü bir fiilin başlıca faili olarak emekli subay olmasına rağmen resmi elbise giyerek okula çıkmış, böylece ihtilâl harekâtım bu ulvi müessese ve mensuplarım kendi faaliyetlerine alet ederek karargâh olarak kullanmıştır.

Bu son olay, Milletçe ve onun kuvveti olan Silâhlı Kuvvetler tarafından asla tasvip edilmemiş, önlenmiş ve fakat bu harekât Türk Milletinin esef ve derin Üzüntüsünü teşkil etmiştir."

Cürüm ve ceza

Kararların hepsi, ÜÇÜ hariç olmak üzere, oy birliğiyle alınmıştır. Sa-

Mamakta bir karar veriliyor
Adaletin kestiği el acımaz

nık emekli havacı İzzet Köz hakkında verilen ölüm cezasının müebbet hapse tahviline Başkan muhalif kalmış ve hafifletici 59. maddenin tatbikine mahal olmadığı yolunda oy kullanmıştır. Sanık emekli karacı Mustafa Ok hakkında verilen müebbet hapis cezasına gene Başkan muhalif kalmış, 1 sene hapis cezası biçen 151. maddenin tatbikini istemiştir. Sanık emekli havacı Halim Menteş hakkındaki on yıllık hapis cezasına havacı üye Tuğgeneral Lutfi Ergüven muhalif kalmış, Menteşin beraati lehinde oy kullanmıştır.

Ölüm cezalarının tümü oybirliğiyledir ve buna mahkûm edilen sanıklar şunlardır :

1-Talat Aydemir (Ankara Grupu)
2-Fethi Gürcan "
3-Erol Dinçer "
4-İlhan Baş "
5 - Cevat Kırca (İstanbul Grupu)
6-Osman Deniz "
7-Ahmet Gücal "

29 Müebbet Hapis mahkûmu, hareketin ikinci derecedeki sorumlularıdır. Bunların da hepsi hakkında ölüm cezası verilmiş, fakat aynı zamanda hafifletici 59. maddenin tatbiki suretiyle cezaları müebbet hapse tahvil edilmiştir. Bunlar şunlardır: İzzet Köz, Fevzi Bingöl, Recep Uslu, Muzaffer Güney, Salim Miman, Hakkı Sümer, Remzi Kılıç, Tevfik Saltoğlu, Erbil Yücelten, Aycan Ünlü, Nihat Conguroğlu, Önder Aydınlı, Kadir Yıldırım, Rıfkı Erten, Ziya Gökalp Pusat, Hüsameddin Paksoy, Attila Altugan, Tuncay Yener, Mustafa Karazeybek, Ferit Kelecek, Savaş Kilimci, Feridun Erman, Cemal Özdemir, Yaşar Başaran, Mustafa Ok, Galip Gültekin, Emin Arat, Bahtiyar Yalta, Turgut Alpagut

Beraat edenlerin içinde ismi tanınanlar Alpaslan Türkeş, Selçuk Atakan, Adnan Çelikoğlu, Orhan Türkkan, Saffet Olgaç, Necati Ünsalan, Asım Mutludoğan, Dündar Seyhan, Fazıl Akkoyunlu, Muzaffer Özdağ, Rifat Baykaldır.

Mahkemenin bir başka kararı şudur : "Yapılan duruşma sırasında sanıkların ikrarını mutazammın beyanlarıyla diğer delillerden maddi vakalara müstenit olarak olaya icra safhasında vukufları olduğu halde Hükümet organlarını baberdar etmedikleri anlaşılan Cumhuriyet Senatosu Tabii Iyeleri Mucip Ataklı ile Kadri Kaplan haklarında gerek kanuni takibatın yapılmasını teminen adli amirliğe müzekkere yazılmasına oy birliğiyle karar verilmiştir.' Adli amirlik bunu kabul ettiği takdirle iki Tabii Senatörün dokunulmazlıklarının kaldırılması talep edilecektir.

Ölüm cezalan otomatik olarak Askeri Yargıtaya gidecektir. Diğerleri için 12 Eylül 1963 talihine kadar müracaat mecburiyeti vardır. Cezalar Yargıtayın tasdikinden sonra kesinleşecektir. Kesinleşen ölüm cezalan Meclise gelecek ve adi çoğunlukla oy ekseriyeti olduğu takdirde infaz edilecektir.

Usul kanunları, bütün muamelelerin Eylül sonuna kadar bitmesine müsaittir.

Y. T. P.

Çocuktan al haberi

Geçenlerde bir akşam Ankaralı gazeteciler, Y.T.P. Genel İdare Kurulunun toplantısını atladılar. Y.T.P. Merkezine geldiler, kapı duvar. Bir kaç Genel İdare Kurulu üyesinin evini aradılar, bir şey çıkaramadılar. Halbuki biliyorlardı ki o gece Y.T.P. liler toplanmışlardır ve bitip tükenmeyen meselelerini görüşmüşlerdir. Ama görüşmenin havası ne olmuştur, neticesi ne olmuştur? Akşam, onu öğrenemediler.

Ertesi sabah bir gazeteci Y.T.P. nin 2. Başkanı ve Koalisyon Hükümetinin Sağlık Bakanı, Alicanın ideal arkadaşı Dr. Yusuf Azizoğlunun evine erkenden telefon etti. Telefona, Doğulu politikacının kızı Neval Azizoğlu çıktı. Küçük Neval ile gazeteci arasında şu eğlenceli konuşma geçti:

"— Aziz beyfendi evdeler mi?

"— Hayır yok..."

"—Nerede olduğunu biliyor musunuz?"

"— Bilmiyorum. Bir yere toplantıya gitti, babam.. Arkadaşları telefon ettiler.."

"— Kime gittiler acaba?.."

"— Bilmiyorum.."

"— Peki dün gece orada mı toplandılar, babanlar?"

"— Evet.. Buradaydılar.. Evvelâ misafir odasında oturdular. Sonra daha birçok amcalar gelince, büyük yemek odasına gittiler.. Kapıları da sımsıkı kapadılar. Gece yarısına kadar konuştular.."

"— Ne konuştular?"

"— Ne konuştuklarını bilmiyorum ama, bir amca vardı çok bağırıyordu Fena halde kızgındı. Babam da çok sinirliydi. Kızmıştı. Çok bağırdı.."

Gazeteci küçük Nevale teşekkür etti ve telefonu kapadı. Küçük Neval kendisine verilen önemden çok memnun olmuştu, Telefonu kapamadan evvel gazeteci amcasına bir dahaki toplantıda konuşulanları aklında tutacağını ve kendisine telefon edilirse söyliyeceğini de belirtti!

Kurul içinde komisyon!

Gerçekten Cumartesi gecesi Azizoğlunun evinde yapılan toplantı oldukça gürültülü geçmiş ve Azizoğlu karşı tarafa - Perinçek ve Öçten grupuna - alabildiğine yüklenmişti. Ancak yüklenme bir taraflı oldu. Zira Genel İdare Kurulu üyesi oldukları halde Perinçek, Öçten ve Osman Hacıbaloğlu toplantılara katılmıyorlar, herşeye seyirci kalıyorlardı.

Yusuf Azizoğlu
"Nevalin Babası"

Azizoğlugunun evindeki toplantıya Alicanın etrafındakilerin dışında sadece Aydın Yalçın ve Ali İhsan Çelikkan katıldılar. Yalçın ve Çelikken için de Genel Başkana tam manasıyla karşıdırlar demek imkânı yoktur. Onların istemedikleri adam Azizoğludur. Bu yüzden Azizoğlu, karşı tarafa yüklenirken Yalçın ve Çelikkana da biraz tarizde bulunmaktan kendini alamadı. Küçük Nevalin "fazlaca bağıran amca" dediğine gelince, sesini zaman zaman yükselten Ali İhsan Çelikkan ile Esat Kemal, toplantının heyecanlı kişileri oldular.

Hayri Mumcuoğlu
Ne ondan, ne bundan

Görüşmeler saat 24 e kadar devam etti. Hayri Mumcuoğlu, Aybar, Kapanlı, Alican, Ömer Faruk Sanaç, Aydın Yalçın, Cevat Derin ve Ali İhsan Çelikkanın bulunduğu toplantıda genel olarak durumun normale nasıl avdet edeceği görüşüldü. Yalçın Genel Kongrenin toplanabileceğini ve meselelerin orada halledilebileceğini savundu, Azizoğlu bunu lüzumsuz buluyordu. Külfetli bir işti. Patırdısı çok olurdu. Mahalli seçimler arifesinde partide büyük krizler doğururdu.

YTP yöneticileri daha sonra bir Uzlaşma Komisyonu kurmaya ve iki tarafın arasını bu komisyonunun yapacağı çalışmalarla düzeltmeğe karar verdiler. İç meseleler böylece, dışarıya fazla aksetmeden, kendi aralarında halledilecekti. Alican muarızlarım teker teker alır. konuşur, anlaşırdı. Onların isteklerini yerine getirebildiği kadar getirirse YTP dağılmaktan kurtulabilirdi

Ömer Faruk Sanacın başkanlığında kurulması kararlaştırılan komisyon, hemen ertesi gün çalışmalara başladı.

Bünye meselesi

Bazı kimseler zannederler ki Y.T P. nin içindeki huzursuzluk arızidir ve son dalgalanmaların sebebi, Ekrem Alicanın muhtıra meselesindeki açık basiretsizliğidir. -Nitekim bizzat Alican, bu konuda zamanı fena seçmiş bulunduğunu ve hata ettiğini açıkça ifade etmiştir-. Halbuki bu hafta içinde Y.T.P. ye daha dikkatli bakanlar, arızanın arızî değil Dünyevî olduğunu farketmekte hiç bir güçlük çekmediler. Y.T.P. de birbirine girenler, kaba bir tasnifle eski Hür.P.liler ile eski D.P.lilerdir. Eski Hür.P. liler ve onların peykleri Genel Merkezi ellerinde tutmaktadırlar, eski DP.liler teşkilâta hakimdirler. Bu yüzden eski D.P.liler her fırsatta teşkilât heyulasını eski Hür.P.lilerin karşısına çıkarmaktadırlar, eski Hür.P.liler ise Genel Merkez tasarruflarıyla onları sindirmeye çalışmaktadırlar. Muhtıra Meselesi şu bakımdan Alican için vahim durum yaratmıştır: Eski D.P.liler sonuna kadar eritmedi diye kızmışlardır, eski Hür P. liler böyle bir çıkışa ne lüzum vardı

diye... Münakaşalarda eski Hür.P.lilerin başını F.K.G. Ve Cevdet Perin gibi mutediller - ikisi de eski Hür.P.li değildirteki D.P. lilerinkini ise Rifat Öçten ve Sadık Perinçek çektiler.

Komisyon faaliyette

Uzlaştırma Komisyonunun ilk görevi bu mesele oldu. Nitekim hiziplerin başlarını Alican teker teker görüşmeye davet etti. Davete ilk icabet eden Öçtendi. Öçtene durum anlatılınca eski D.P.li tereddüd etmeden Genel Merkezin yolunu tuttu. Ama Perinçeke de durumu bildirmekten geri kalmadı. Küçük bir taktik tesbit edildi. Alican Perinçeki de davet etmişti. Ancak Y.T.P. Grup Başkanı davete icabet etmiyecekti. Nitekim öyle oldu ve Perinçek aranılmasına rağmen bulunamadı. Alican ve Öçten başbaşa kaldılar.

Görüşme 2 saatten fazla devam etti. Alican Öçtene derdini sordu. Cevap hazırdı. Teşkilât Genel Merkezin hareketlerini tasvip etmiyordu! Sivas ve civarında yaptığı taze temasları Öçten bir bir anlattı. Teşkilât A.P. ye kaymağa fırsat arıyorlu. Eski D.P.lileri Y.T.P. safında tutmak için biraz onların istediği gibi hareket etmek gerekiyordu. Ama bu hareket tarzım Öçten tayin etmekten çok uzaktı. Bunu bir araya gelerek konuşmak lâzımdı.

Müzakerelerin bu sırasında Alican yanında eski D.P. li bir kaç kişiye adeta ihtiyaç hissetti. Bunun üzerine Ömer Faruk Sanaç davet edildi. Esat Kemal Aybar Grup Baskan Vekili olarak müzakereye katılması için çağırıldı Böylece iki tarafın ihtilâfları üzerinde duruldu. Bir sonuca kesin olarak varılmadıysa bile hava yumuşatıldı.

Uzlaştırma ekibi daha sonra Perinçeki ve Hacıbaloğlunu Alicanla temas ettirtmek için harekete geçti. Perinçek gene yan çizdi. Yerine Hacıbaloğlu gitti.

Hacıbaloğlu ile Başbakanlıkta yaptığı ve üç saat süren konuşmadan sonra Alican biraz daha rahatladı.

Hacıbaloğlu, Genel Başkanına ve fasızlıktan yakındı. Y.T.P. içinde iki türlü politikacı mevcuttu. Bir kısım. Y.T.P liler hazıra konmuşlardı. Bir kısmı teşkilâtın adamıydı. Teşkilâtın adamı olanlar Alicandan üvey evlât muamelesi görüyordu. Y.T.P. nin gerçek sahipleri kenara atılmışlardı. Genel Başkan kendilerine güvenilmesi gereken kişilerle değil, partiye sonradan gelip ona sahip çıkmaya çalışanlarla kolkolaydı. Milletvekilleri ve senatörler bu tutumu beğenmiyorlardı. Üzülüyorlardı. Teşkilâtla yaptıkları temaslarda YTP teşkilâtı devamlı surette bunu söylüyordu.

Ağır yapılı Alican, Hacıbaloğluna bunun mesele olmadığını, ancak kendilerinin de büyük kusurları, bulunduğunu söyledi. Teşkilâtla hiçbir milletvekili meşgul olmuyordu. Öyle ki, tesadüfi gezilerde bile teşkilâtın nabzını yoklayana, dertlerini dinleyene rastlamak mümkün değildi. Bunun yanında Genel İdare Kurulu çalışmalarında lüzumsuz hareketler yapılıyordu. Hepsinden önemlisi, şu günlerde Y.T.P içinde patırdı çıkarmak doğru değildi. Alican Hacıbaloğluna Genel İdare Kurulun-

1 GÖRÜŞ

İki Kere iki

Dr. Mustafa KENTLİ

Köklü bir inanca sahip olanlar için, özellikle politikada gerçek problem, başkalarıyla ne zaman uzlaşılamıyacağını kesin olarak bilmektir. İki kere ikinin dört ettiğini söyleyenlerin yanısıra, ne kadar garip görünürse görünsün, dâima iki kere ikinin altı ettiğini matematik olarak isbat etmeğe yeltenenler bulunacaktır. Bu iki grup ideolojik alanda çekişedursunlar, politikada üçüncü bir zümre ortaya çıkar ve iki kere ikinin beş ettiğini söyler. Bu orijinal düşüncenin bâr koordinasyon, bir uzlaşma "mihrakı" olduğunu savunmakla kalmaz, aynı zamanda diğer iki grupu aşırılıkla suçlar. Kendilerine "mutedil" denmesinden pek hoşlanan bu kişiler, haklı bir dâvayı sulandırıp soysuzlaştırmak için birebirdirler.

Şimdi, bu mülâhazaların ışığı altında Türkiyemizin gerçeklerine bir göz atalım :

Her yerde olduğu gibi bizde de demokrasinin iyiliğine, faziletine, biricik çıkar yol olduğuna inananlar olduğu gibi, demokrasinin lâkırdısından tüyleri diken diken olanlar da vardır. Bu iki inanç, kökü medeniyet tarihine dayanan, iki uzlaşmaz felsefenin mahsulüdür.

Türkiyenin gerçek Batılı ıslahatçısı Atatürk, ulusal egemenliğin, başka bir devimle, demokrasinin kayıtsız şartsız olmasını şart koşmuştu. Millet üzerinde ne Sarayın, ne. Medresenin, ne de bir siyasî ekolün vasiliğini asla ve, asla kabul etmezdi. İnönü 1945'te bu ana prensibin tatbikine gerince, ilkönce kendi partisi içindeki iki çeşit direnmeyi yenmeğe mecbur oldu.

İlk mukavemet iki kere ikinin altı ettiğini iddia edenlerden geldi. Bunlar, Egenin en eski filozoflarından Heraklit gibi düşündüler, "Çoğunluk cahil ve kötüdür" dediler. Demokrasi çoğunluğun egemenliği, olduğu için, bu rejimin kötü olduğu meydandadır soncuna vardılar. Asrımız demokrasi asrı olduğu için bunların direnmeleri kısa sürdü. Fakat aydınlar arasında, iki kere ikinin altı veya dört değil, fakat beş ettiğini iddia eden sözde mutediller eksik değildi. Prof. Nihat Erim, Montesquieu'nün koca kitabında bulduğu tek hürriyet aleyhtarı cümleden faydalanarak hürriyet fransız filozofu gibi tülle değil de çulla örtmeğe kalktı. Erim, bizim siyasî tarihimizde Mutedil adını alan ve bir haklı dâvayı sulandıran kişilerin prototipidir. Onun tatbikatta hatalar ve dalaletler sath-ı mailinde nereye kadar yuvarlandığını gördük.

Şimdiki sözde mutedillere ve koordinasyonculara gelince, onlar pek zavallı durumdadırlar. "Efendim" diyorlar "biz atatürkçüyüz ve demokrasi aleyhtarı değiliz. Haşa ve kella! Fakat öbür uçta bulunanların da hakları var canım!.. Gelin anlaşalım ve kendimize göre güdümlü bir demokrasi rejimi kuralım.."

İşte bizim , anlaşamıyacağımız, uzlaşamayacağımız, hattâ uzaktan ya-ından hiç bir pazarlığa girişemiyeceğimiz tipler bunlardır. Niçini meydanda: İki kere iki dört eder de, ondan!...

Kulağa Küpe

Y. T. P. nin Derdi

Farzediniz ki Vehbi Koç ile, Vehbi Koçun oturduğu mahallenin bakkala bir müşterek şirket kurdular. Bu şirket faaliyete geçti. Şirketi muvafak olursa, mahallenin bakkalı Ağzıyla kuş tutsa, bunun şerefinin büyük kısmı Vehbi Koça gidecek, herkes "yaman adam şu, Koç, bak Sunun da üstesinden geldi" diyecektir. Hiç kimse, "Sen Koça bakma, asil keramet mahallenin bakkalında. Adamda bir deha varmış ki, deme gitsin" demeyecektir. Hatta, adamda gerçekten böyle bir deha bulunsa bile..

Belki haksizliktir, belki insafsızlıktır. Ama, gerçek budur.

Şimdi, mahallenin bakkalı için tutulacak iki yol vardır. Birincisi şudur: Şirketin içinde, başarı şerefinin büyük kısmının Koça gideceğini, bile bile elinden geldiği kadar çalışmak, didinmek, şirketin mümkün nisbetinde çok kâr sağlamasını temin etmek. Bir yandan bu kârdan kendi hissesine düşen miktarı alıp belini doğrultmak, diğer taraftan da başarıdaki şeref payını mümkün nisbetinde çok kimseye duyurmaya çalışmak. Eğer mahallenin bakkalı gerçekten başarıda Koç kadar rol sahibiyse, sahiden iyi gayret gösteriyor, şirkete en erken o geliyor, şirketten en geç o ayrılıyor, iyiniyetle ve samimiyetle başarı istikametinde çalışıyorsa zamanla bir gün bunun farkına herkes mutlaka varacaktır. O vakit mahallenin eski bakkalı memleketin büyük iş adamlarından biri olarak arzuladığı otoritenin, prestijin sahibi olacaktır.

Bu, akıllı bir adamın davranış şeklidir,

Yolların ikincisi şudur : Mahallenin bakkalı, şeref payının büyüğü Koça gitmesin, Koçun düşmanları "Bak, muvaffak olamadı. Yüzüne gözüne bulaştırdı. Bani, adamda keramet vardı." diyerek sevinsinler diye ikide bir şirkette maraza çıkarır. Sinirlidir, teredir, iyiniyetti değildir, i hatta kafasının içinde bir takım tertipleri vardır. Hiç bir şeyi beğenmez, hiç bir şeyi iyi görmez ve göstermez, hep menfidir. Koç onunla uğraşmağa, işlerle uğraşmaktan daha fazla zaman sarfetmeye mecbur kalır. Mahalle bakkalının evinde karısı başını ütüler: "Şirketi Koçun idare ettiğini söylüyorlar", "Kimse sana aldırış etmiyor. Varsa Koç, yoksa Koç", "Başka büyük iş adamları daima Koçla temas ediyorlar, sana boş veri' yortar", "Sen ne biçim erkeksin, herkes bizim nafakamızı Koçun sağladığını söylüyor: Göstersene kendini!"

Tabii bir gün gelir, ortada ne şirket kalır, ne mirket. Üstelik Koç yakasını gene kurtarır. Kılına halel gelmez. Onun başka taraklarda bin tane bezi vardır. Olan, mahalle bakkalına olur, ayağına gelen şansı kaçırır.

Bu, akılsız bir adamın davranış şeklidir.

Ama, iki davranıştan birini kesin olarak seçmedikçe mahalle bakkalının ne rahatı olacaktır, ne huzuru ve zavallı kendisini boyuna yiyip duracaktır.

dan istifa etmelerinin de yersiz olduğunu - Perinçek ve Hacıbaloğlu ihtilafın ilk günlerinde Genel idare Kurulundan istifa etmişler ve toplantılara katılmamağa başlamışlardı -, bunun kabul edilmediğini bildirdi ve yapılacak ilk toplantıya katılmalarını söyledi.

İçten içten...

Hava böylece yumuşatıldı. Hacıbaloğlu Perinçeke durumu anlattı. İki politikacının nasıl bir karara vardıkları meçhuldür. Zira Perinçeke bu konuda sorulan bir suali Grup Başkanı şöyle cevaplandırmıştır :

"— Bir şey yok ortada... İstifaları-ızı kabul etmedikleri doğrudur"

Öçten hizbinin kuvvetli adamı bunları söyledikten sonra manalı manalı gülümsemeyi de ihmal etmemiştir.

Y.T.P. irilerinin arasında bunlar cereyan ederken daha alt kademelerde de eğlenceli olaylar eksik olmamaktadır.

İki Y.T.P. li -Fethi Mağramlı ve Selami Üren -gezdikleri yürüdükleri yerde artık bu partide durulmıyacağını, YTP nin CHP nin bir peyki haline geldiğini, kendilerinin de ayrılacağını söylemekle işe başlamışlardır. Sonra, Üren gerçektin ayrılmıştır. Bu iki politikacının AP ile de gizliden temasları dâima mevcut olmuştur. AP nin YTP transferi Turhan Bilgin durumdan akıllıca istifade etmiştir. Mağramlı ve Ürenin tahribatı, istifalarını uzatmakla daha fazla olmuştur. Zira aslinda iki YTP li çok evvelden tutumlarını belli etmiş kişilerdir ve anlattıktan hikayeler yani olmaktan uzaktır.'

Bir başkası, pek celalli bir politikacı, oyununu kendine has şekilde oynamaktadır. Cemal Tarlan, vefakar dostu İhsan Sabri Çağlayangilden hiç ayrılmamakta, ama bu arada Alicanla temasım kesmeyi de istememektedir. Tarlan, bu gürültüde Raif Aybarın başına bir şey gelir de onun Bakanlık koltuğu boşalacak olursa kendisinde bir şansın mevcudiyetini vehmetmektedir. Şayet böyle bir işlem olursa Tarlandan daha sadık bir YTP li mumla aransa bulunamayacaktır.

Bu bakımdan YTP nin Senatodaki sözcüsü adımlarım tedbirli atmaktadır. Kendisine istifa edip etmediği geçenlerde -yanında tabiatıyla Çağlayangil vardı- sorulduğunda gülerek cevap verdi :

"— Ne demek canım, kim çıkarıyor bu lafları?."

Ama sadık dostu boş durmadı ve sual sahiplerine :

"— Neden hep ona soruyorsunuz? Bir kere de bana sorun bakalım" diye bir lâf attı. Soru sahibi bu defa Çağ-

Ekrem Alican
Liderlerin günahı

layangile hitap etti. Aldığı cevap şu oldu :

"— Tabii canım.. Çoktan istifa etti.."

Orada bulunanlar gülümsediler. Sadece Tarlan bozuldu.

YTP de herşey bu haftanın sonunda belli olacaktır. Genel İdare Kurulu toplantısı birçok düğümü çözecektir. Ayrıca İstanbul ilinin Genel Merkeze gönderdiği telgraf işleri biraz daha açmıştır. İstanbul teşkilâtı Büyük Kongre istemekte ve İcra Heyetinde değişiklik yapılmasında zaruret görmektedir

Hafta içinde toplanacak Genel İdare Kurulu bu konular üzerinde çalışacaktır.

Her halde bilinen, bünye düzeltilmedikçe arızanın devam edeceğidir.

Vergiler

Kara kedi nerede?

Geçen haftanın sonlarından itibaren Başkentti gazeteciler tarafından en çok aranan Hükümet üyesi, Maliye Bakanı Ferit Melen oldu Basın mensupları Ferit Meleni bilhassa Yüksek Plânlama Kurulu toplantılarından sonra aramayı tercih ediyorlar ve bu arada sordukları sorularda hiç bir değişiklik olmuyordu :,

"— Devlet Plânlama Teşkilâtı ile aranızda bir ihtilâf olduğu doğru mu?"

Haftanın ortalarında Çarşamba günü kendisine aynı soruyu soran bir AKİS mensubuna Melen :

"— Evet, Devlet Plânlama Teşkilâtı ile Bakanlığımız arasında ek finansman meselesinden doğan bir görüş ayrılığı olduğu gerçektir. Fakat bunu ihtilâf olarak adlandırmak ne dereceye kadar doğru olur, bilmiyorum" diyerek cevaplandırdı.

Aynı soruya muhatap olan Devlet Plânlama Teşkilâtı Müsteşarı Ziya Müezzinoğlu ise daha temkinli konuşmayı tercih etit ve meseleyi biraz da gazetecilerin şişirmiş olduğundan şikâyet ederek:

"— Devlet Plânlama Teşkilâtı ile Maliye Bakanlığı karşıkarşıya bırakılmak ve kolayca telif edilebilecek bir görüş ayrılığına, ciddi bir ihtilâf havası verilmek isteniyor. Oysa biz hiç bir zaman yeni vergilere gidilmesini istemedik. İleri sürdüğümüz ve müdafaasını yaptığımız fikir, mevcut vergilerde reforma ve sistem değişikliklerine gidilerek gelirin arttırılmasıdır" dedi.

Gerek Melen ve gerekse Müezzinoğlunun sözleri halen üzerinde son rötuşları yapılmakta olan 5 Yıllık Plânın 1964 Yılı Uygulama Programı ile ilgilidir ve iki teşekkül arasındaki görüş ayrılığı programın tatbikinde karşılaşılacağı sanılan finansman açığından doğmaktadır. Mesele Cumartesi günü toplanan Yüksek Plânlama Kurulunda ele alınmış, ancak bu açığın miktarı ve ne şekilde kapatılacağı konularında Maliye Bakanlığı ile Devlet Plânlama Teşkilâtı arasında beliren görüş ayrılığı üzerinde tam bir mutabakata varılamadığından meselenin, önümüzdeki günlerde toplanacak olan Bakanlar Kurulunda ele alınması ve Hükümet tarafından bir sonuca bağlanması kararlaştırılmıştır.

Temcit pilavı

Maliye Bakanlığı ile Devlet Plânlama Teşkilâtı arasındaki bu ihtilâf aslında çok daha gerilere, bundan bir yıl önceye kadar uzanmaktadır. O tarihte Devlet Plânlama Teşkilâtının başında bulunan. Osman Nuri Torun ekibi 5 Yıllık Plânın iç finansmanı ile ilgili çalışmalar sırasında mevcut vergi sistemindeki aksaklıklar sebebiyle plânda öngörülen gelirin sağlanamayacağını ileri sürmüşler ve bilhassa tarım vergisinde köklü reformlara gidilmesini istemişlerdi. Torun ve arkadaşlarına göre iklim şartları ve toprak genişliğine göre asgari bir vergi limiti tespit edilmek suretiyle tarım sektöründen yılda en az 500 milyon liralık vergi sağlamak mümkün olabilecekti. Ancak bu çeşit bir reformun çok uzun bir çalışma devresine ihtiyaç göstermesi ve kadastro zorlukları sebebiyle teklif kabul edilmemiş, bunun üzerine Torun ve arkadaşları

Y.T.P. den ayrılanlar

İki partide 11 senatör ve milletvekili Y.T.P. yi terketmiştir. Bunlardan altı tanesi gemiden, meşhur "Koalisyondaki Muhtıra Hikâyesi"nden önce ayrılmışlardır, son beş tanesi o hikâyeden sonra.. Ayrılanlardan bir kısmı için sebep "C.H.P. nin dümen suyunda gidilmesi"dir, bir kısmı için sebep "Koalisyonda doğru dürüst çalışılıp memleketin şu güç devresinde elden gelenin yapılmasına imkân verilmemesi" dir. Bundan da anlaşılmaktadır ki doğru dürüst bir tutuma sahip olmamak, politikada ne İsayı ve ne de Musayı memnun etmektedir.

Y.T.P. den ayrılan 11 kişi şunlardır :

(Muhtıradan Önce);

1 — *Nizammettin Erkmen*

2 — *Hüsamettin Atabeyli*

3 — *Talat Asal*

4 — *Fikret Filiz*

5 — *Ata Bodur*

6 — *Latif Aykut*

(Muhtıradan Sonra)

7 — *Fuat Ümit*

8 — *Sabri Keskin*

9 — *Osman Z. Oktay*

10 — *Nihat Su*

11 — *Selami Üren*

istifa etmişlerdi Torun ve arkadaşlarından sonra işbaşına gelen Müezzinoğlu ekibi halefleri kadar ekstremist olmamakla beraber gene de iç finansman meselesinde Maliye Bakanlığı kadar iyimser olmadılar. Ancak plânın uygulanmasında gerekli dış yardımın bir an evvel tahakkuk ettirilebilmesi için radikal hamlelere girişmeden bir takım palyatif tedbirlerle meseleyi hal yoluna bağlamağa mecbur kaldılar. Programın bütçeden sonra hazırlanması ve hedeflerin bütçede öngörülen rakkamlara paralel olarak tespit edilmesi mecburiyeti de plâncıları bu istikamette bir tutuma sevkeden başlıca faktörleri teşkil etti.

Müezzinoğlu ile Maliye Bakanlığı arasındaki ilk görüş ayrılığı 5 Yıllık Plânın 1963 yılı uygulaması için gerekli iç finansmanı temin etmek iksire konulan yeni vergilerin müzakereleri sırasında başgösterdi. Plâncılar mevcut sistemin bir çok aksaklıkları bulunduğunu ve bu sistemle istenen gelirin sağlanmasının imkânsız olduğunu ileri sürüyor ve 1963 yılı bütçesinin en az 400 milyon liralık bir açıkla kapanacağını iddia ediyorlardı. Maliye Bakanlığı ise sistemin mükemmel olmamakla beraber programda öngörülen miktarda geliri sağlayacak nitelikte olduğu tezini savunuyordu» Böylece iki teşekkül arasında beliren görüş ayrılığı her geçen gün biraz daha derinleşerek, fakat hiç bir sızıltı vermeden Temmuz ayma kadar devam etti ve bu tarihte 1963 Yılı Programının ilk 8 aylık uygulama raponun hazırlanışı sırasında' birdenbire patlak vererek günün meselesi haline geldi

İlk altı ayın gösterdiği

1963 yılının ilk 6 aylık plân tatbikatından elde edilen sonuçlara göre plânda öngörülen yüzde 7 oranında kalkınma hızına ulaşılmamış, yatırımların az da olsa bir kısmı gerçekleştirilememiş, vergi gelirleri istenilen seviyeye ulaşamamıştır. Bütün bu sonuçların tesiriyle Yüksek Plânlama Kurulu toplantılarına plâncılar birkaç ay öncekinden çok daha karamsar bir ruh haleti içinde geldiler. Müzakereler sırasında Maliye Bakanı Ferit Melen ve diğer bakanlık yetkilileri bu ilk 6 aylık sonuçların bir kriter teşkil etmeyeceğini, zira henüz piyasanın tam olarak açılmamış olduğunu ve politik olayların menfi tesirlerinin de dikkate alınması gerektiğini ileri sürerek, müteakip aylarda kredi hacminin genişlemesi ve bol mahsûl gibi sebeplerle durumun iyileşeceğini belirtirlerken, plâncılar ilk tahminlerinden de öteye giderek 1963 yılı bütçesinin en az 600 milyon liralık bir açıkla kapanacağını iddia ettiler. Mevcut vergi sistemiyle bundan daha iyi sonuç alınamıyacağından, zira halen vergi mükelleflerinin ancak yüzde 2,5 unun kontrol edilebildiğinden. -Bu nispet hemen hemen kontrolün sıfıra müncer olması demektir-, bu gidişle bütçenin ilk tahminleri de aşarak 600 milyon liralık bir açık vereceğinden yakındılar.

Gerçekten plâncılara ilk bakışta hak vermemek elde değildir. Zira milli gelirdeki yüzde 7 oranındaki artış ve para değerindeki yüzde 5 oranındaki düşme, vergi oranındaki yüzde 7 artışla karşılaştırılarak basit bir hesap, yapıldığı takdirde vergi gelirlerindeki yıllık artış çok düşük bir orana münhasır kalmakta ve elde edilen rakkam harcamalarla, gelir seviyesi arasında kapatılması son derece güç olan bir açığa müncer olmaktadır. Ancak bu konuda Maliye Ba-

Züğürdün parası, zenginin çenesi...

Bir memlekette «enginin çenesinden çekinip te züğürdün parasına göz dikildi mi, orada ne sosyal, ne autisosyal, adaletin hiç bir türlüsünden bahis açılmaz. O zaman, Parlâmentonun zenginlerin, menfaatini koruduğu iddiası da hak kazanır, yüzbin liradan az kazanan için tek hakkın bu topraklar için şehit olmaktan ibaret bulunduğu demagojisine kanan da çoğalır, rejime, sisteme, idareye güren de azalır. Ne zenginin çenesi ve tabii ne de züğürdünki devlet icraatında esas unsur yerine hiç bir saman geçmemelidir. Zenginin ve züğürdün hakkı eşit şekilde korunmalı, her birine aynı muamele yapılmalıdır.

Türkiyede uzun süredir mevcut bulunan, ama 27 Mayıstan bu yana açık şekilde tartışılan bir gerçek vardır: Herkes, kazancı nisbetinde vergi ödememektedir. Haksızlığın en açık misali, tarım gelirlerinin vergiden tamamen muaf tutulması idi. Geçen yıl, memlekette bu haksızlığa karşı öyle bir hava yaratılmıştır ki bizzat tarım geliri sahibi olanlar "prensip itibariyle" bunun lüzumunu, zaruretini kabul etmişlerdir. Buna mukabil Hükümet re Meclis de ilk tatbikat senesinde kırıcı, yıkıcı bir ölçü kullanmaktan sakınmış, bir ilk adım sühulet içinde atılmıştır. Böylece, Hükümeti ve Meclisi bir bolşevik rejimin kulaklara reva gördüğü muameleyi tatbik etmesi için itenler vu bundan bir karışıklık, huzursuzluk hayal edenler avuçlarını yalamışlardır.

Buna mukabil, bir takım istihlak maddelerine vergi zamları konulması da, beklenilenin aksine, halk tarafından elbette ki başta sızlanma ile, ama sonda anlayışla karşılanmıştır. Dünyada hiç kimse sigara ve içkisini daha pahalı içmek, benzinini daha pahalı satın almak istemez. Ama bunun zarureti anlatıldı, devletin yükünü herkesin eşit şekilde sırtladığı intibaı yaratıldı mı vatandaş yeni külfete rıza gösterir. Hele, bunun faydasını kısa samanda almak ihtimali belirirse.. Bugün Türkiyede köylünün eline geçen yıla nazaran çok daha fazla para geçmektedir. Bugün Türkiyede, büyük firmaların ilk altı aylık bilançoları geçen yıla nazaran aşağı yukarı yüzde 20 nisbetinde bir fasla ciro göstermektedir. Bugün Türkiyede, bu ilk iki durumun neticesi, esnaf daha fazla satış yanmaktadır. Demek ki, bir mükemmellik değil ama geçen yıla nazaran açık bir iyilik her sahada hissedilmektedir. Bul külfet yüklenmekte vatandaşa iyi niyet verecektir.

Ama, eğer alınması gereken bütün vergilerin layıkı veçhile alındığı, alınacağı inancı kalplere sokulursa.. Esas vergi reformu bu olacaktır: Vergilerin verimliliğinin sağlanması. Bu inanç gelmiş değildir. Tarım sahasının ve büyük kazançların vergilendirilmesindeki ikinci adım atılmadan Sokaktaki Adamdan kırk para fazla almak imkânı yoktur: Tâ ki, bir çok şiddetli tepki göze alınmasın.. Bunun ise, kaş yapayım derken göz çıkarmaktan farkı olmayacaktır.

kanlığı da bambaşka bir tez üzerinde durarak plâncıların vergi hedeflerinin gerçekleşip gerçekleşemiyeceğini tesbit konusunda pek aceleci davrandıklarını, oysa bu konuda sağlam bit fikir sahibi olabilmek için en az Ekim ayına kadar beklemek gerektiğini belirttiler ve bir açık bahis konusu olsa bile bunun hiç bir zaman 600 milyon lirayı bulmayacağını ileri sürdüler. Bu arada ilk 6 aylık uygulama raporu da hazırlanmış olduğundan müzâkerelere Ekim başında alınacak kesin sonuçlardan sonra devam edilmek üzere ara verildi.

Dananın kuyruğu

İki ay evvel Devlet Plânlama Teşkilâtı ile Maliye Bakanlığı arasında başgösteren ihtilafın en hararetli tartışması geçen haftanın sonlarında Cumartesi günü Yüksek Plânlama Kurulu müzakereleri sırasında yapıldı. Pazartesi, Salı ve Çarşamba günleri de devam edilen toplantılarda 1964 Yılı Uygulama Programının hazırlanması ile ilgili olarak iç finansman meselesi, görüşmelerin ağırlık merkezini teşkil etti.

Plâncılar 1963 yılından 1964 yılı bütçesine 600 milyon liralık bir açık geçeceğini ve bu açığa İktisadî Devlet Teşekküllerinin yatırımlarını karşılamak üzere yapılacak yardımın da eklenmesi halinde ortaya 1 milyar 500 milyon liralık bir açığın çıkacağını Heri sürerek bu miktarın ancak bir ek finansmana gitmek suretiyle kapatılabileceğini ileri sürdüler. Zira plânın hedefine varabilmesi için gerekli olan yatırımlardan vazgeçmek imkânsız olduğuna göre geriye, kalan tek ihtimal vasıtalı veya vasıtasız vergilerle bu 1.5 milyar liralık açığın kapatılmasıdır. 1964 yılında kamu harcamaları için 17 milyar 550 milyon tespit edilmiş ve buna karşılık ancak 16 milyar. 230 milyon liralık gelir temin edilebileceği hesaplanmıştır. Arada kalan 1 milyar 320 milyon liralık açık yeni kaynaklara başvurulmasını gerektirmektedir. Plânlamacılar bu açığın vasıtasız, vergilerle değil, fakat vasıtalı vergilere konulacak zamlarla kapatılacağını, bu hususta yeni vergilere gitmenin zaruri olmadığını, 1963 yılı iç finansmanını karşılamak Üzere bazı maddelere yapılan zamların seviyesini bir miktar daha arttırarak istenilen gelirin sağlanabileceğini ileri sürdüler. Katta önce ileri sürdükleri 1,5 milyar liralık rakkamdan da bir miktar fedakârlık ederek 1 milyara kadar indiler.

Ancak Maliye Bakanlığı her yıl yeni vergilere gitmenin bazı mahzurlar doğurabileceği kanaatinde olduğundan plâncıların zam tekliflerine hiç bir şekilde yanaşmıyor ve meseleyi bambaşka yönden ele alarak cari harcamalarda yapılacak kısıntılarla, bir yandan vergi reformları ve öte yandan da vergi kontrollerinin daha sağlam esaslara bağlanması sonucunda gelir miktarının plânda öngörülen hedefin de üstüne çıkarak 1 milyar lirayı bulacağım ileri sürüyordu. Bu konuda Maliye Bakanlığını iyimser bir görüşe sevkeden âmil bugüne kadar elde edilen gelirlerde geçen yıla nispette yüzde 30 oranında bir artış kaydedilmezidir.

— Ayrıca, İktisadi Devlet Teşekküllerinin yatırımlarda kendi' kaynaklarına başvurmasıyla mesele kolayca halledilebelirdi.

Anlaşmazlık tarafların karşılıklı iddiaları sebebiyle hiç bir hal çaresine bağlanmadan Bakanlar Kurulunca ele alınmak ve bir karara varılmak üzere Hükümete bırakıldı.

Ferit Melen
Biri yer...

Ziya Müezzinoğlu
... biri bakar

İstanbul

Dam üstünde saksağan

Orta boylu, şişman, saçları bir hayli dökülmüş olan açık renk elbiseli adam, yazı masasının üzerindeki kristal şekerlikten bir çikolata aldı ve:

"— Konusal ortaya atarak hakkında gerekli tartışmaların yapılmasını, kotarılarak bütün nüanslarıyla belirgin hale gelmesini sağlamak, İstanbuldan hareket etmeden önce basın mensuplarına yaptığım açıklamanın esprisini teşkil etmektedir. Böylece projenin müspet ve menfi tarafları ortaya çıkmış olur. Şimdilik bu konuda herkes birşeyler söylüyor ve ben de bu tartışmaların gelişmesini izliyorum" dedi.

Sonra rahat maroken koltuğuna biraz daha gömülerek keyifli keyifli gülümsedi ve devam etti:

"— Maamafih, iyi oldu. Şimdi hemen herkes bu işle meşgul.."

Olay, haftanın ortalarında Çarşamba günü İçişleri Bakanlığının ikinci katındaki gül kurusu renkli rahat koltuklarla döşenmiş geniş Bakanlık makamında geçti. Konuşat zat, felçleri Bakam Hıfzı Oğuz Bekataydı. Bekatanın sözleri, son günlerde gazete sütunlarına geniş çapta intikal eden İstanbulun Üsküdar ve İstanbul olmak üzere iki vilâyete ayrılması konusuyla ilgiliydi. İç politika olaylarının bir hayli hararetlendiği bir sırada gerek grup toplantılarında ve Parlamentoda, gerekse son CHP. Temsilciler Meclisinde hemen hemen bütün şimşekleri üzerine çeken Bekata, biraz da klasikleşmiş bir oyuna başvurarak ortaya İstanbulun ikiye ayrılması gibi gayriciddi bir haber atmış ve böylece dikkatleri başka bir noktaya çekmeğe muvaffak olmuşta

Gel de, bu palavracılara inan!

Sekiz sütun üzerine, majeskül harflerle bir başlık: "Ferençvaroş iddialı geldi". Onun altında, dört' sütun üzerine "Gol kralı Albert" in hava alanında verdiği özel beyanat: "Beraberlik bize ikinci tur kapısını açacaktır." Alttaki yazının içinde, Ferençvaroşun Yeşilköye velisinin bütün tafsilatı var. Uçağın iniş saatine kadar: 21.20! Takımın sol açığı Feneyveşi de bir beyanat patlatmıştır : Galatasaray korkulacak bir rakip!". Sonra, "misafir kafile kendilerine ayrılan otelde istirahate çekilmiştir".

Bu, ziyadesiyle muteber, inanılır, güvenilir, pek dirayetli, basiretli, ferasetli Yeni Sabah gazetesidir. Hani, Allahın her üç gününden birinde şunun hakkında, bunun hakkında ne doğru, ne şaşmaz, ne kokmaz fısıltılar yayar.. İşte, o gazete!

Bir başka gazete, bir başka başlık: "Dün hususi uçakla gelen Ferençvaroş Galatasaraya yenilmeyeceğiz diyor" Haberi beraber okuyalım — okuyalım da, gülelim — : "Galatasarayın rakibi Macar şampiyonu Ferençvaroş dün akşam hususi bir uçakla şehrimize gelmiştir. Bir gün önce yaptıkları maçta Debreceni 2—0 yenen Ferençvaroşlular yarınki maçtan oldukça ümitli görünüyorlar. Bilhassa Albert, Novak ye Feneyveşinin formda oluşları idarecileri ümitlendiriyor. Ferençvaroş bu sabah Mithatpaşa stadında bir antrenman yapacaktır".

Bu da, en aşağı Yeni Sabah kadar muteber, inanılır, güvenilir, pek dirayetli, basiretli, ferasetli Son Havadis gazetesidir. Hani, büyük başlıklarla ve Mandrakenin maceralarını hatırlatan bir üslûpla dehşetengiz suistimal açıklamaları yapar.. İşte, o gazete!

Halbuki Ferençvaroş gelmemiştir! Evet, ne 21.20 de bir uçak Ferençvaroşu Yeşilköye getirmiştir, tabii ne "Gol kralı Albert" veya bir başka Ferençvaroşlu Yeni Sabaha veya Son Havadise beyanat çekmiştir, ne kafile "kendilerine ayrılan otel" e gitmiştir, ne de Mithatpaşa stadında bir antrenman bahis konusudur. Bütün bunlar, sadece o iki asil gazetenin idarehanesinde, masa başında düzülmüştür.

Bazen bize sorarlar: "Yahu, bu Safa Kılıçoğlu, bu Yeni Sabah, bu Son Havadis her Allahın günü sizinle uğraşır. Hiç aldırış bile etmezsiniz. Neden?"

Neden olacak, bundan işte: Düşününüz, Yeni Sabah okuyanlar hâlâ Macar Ferençvaroş takımı pazartesi akşamı İstanbula geldi ve Gol Kralı Albert "Beraberlik bize ikinci tur kapısını açacaktır" dedi zannediyorlar!

Bunu zanneden adam bizim hakkımızda şunu zannedecekmiş, bunu zannedecekmiş, başka derdimiz mi kalmadı Allahaşkına!

Muteber Yenisabah gazetesinde bir ciddi haber!

Atma Şamlı Safa, dağlar inliyor...

Ankaraya geldikten sonra kendisini arayan gazeteciler Bekataya hep ayni soruyu sordular. Bekata da bıyık altından gülerek, bıkıp usanmadan bu husustaki görüşlerini tek tek izah etti. Tabii, bu konuda basın mensuplarının fikirlerini almayı da ihmal etmedi:..

Bekatanın bu umulmadık demeci İstanbulda büyük bir hayretle karşılandı. Hemen herkes - olacak şey değil ama - İstanbul ikiye ayrılırsa meydana gelecek karışıklıkları yan şaka, yarı ciddi münakaşa etmeğe koyuldu. Vapurlarda, trenlerde, otobüslerde hep aynı Konu tartışılıyordu.

İçişleri Bakanı, dikkatleri üzerinden uzaklaştırmak için, kaş yapayım derken göz çıkarmış, gazetecilere verdiği demecin hafifliği İstanbullular için bir eğlence konusu haline gelmişti. İşi İstanbulda, evi Anadolu yakasında olan ve sayıları 500 bini geçen İstanbullu, Bekatanın daha birkaç ay kadar önce İstanbula yaptığı gezide Belediye Başkanı ararken ve saçtığı incileri hatırladı ve bu demeci gülümseyerek karşıladı.

Şimdilik üzerinde en çok espri yapılan konuyu, İstanbulun ikiye ayrılması teşkil etmektedir. Yarını sayfasını bu konuya ayıran bir günlük gazete ise İstanbulun hususiyetleri hakkında bilgi verirken "Üsküdar İstanbula en yakın bir il olacaktır. Bursa İstanbula uçakla 20 dakika mesafede bulunmasına rağmen, Üsküdar vapurla Beşiktaştan 15 dakika mesafededir" demektedir.

Günlerin getirdiği, götürdüğü

Bekataya göre, kendisini böyle bir projenin üzerine eğilmeye sevkeden başlıca sebep, Anadolu yakasının İstanbul yakasına nispetle bir hayli ihmal edilmiş olması ve Çamlıcanın tabii güzelliklerinin yeteri kadar değerlendirilememesidir. Üsküdar harap bir haldedir. Çamlıca bakımsızdır. Burayı şenlendirecek değil bir gazino, bir çayhane dahi mevcut değildir. Böylece Hiltondan çok daha şahane bir manzaraya sahip olan Çamlıca ihmal edilmekte ve âdeta bir üyey evlât muamelesi görmektedir! Oysa, burada bir otel kurulduğu takdirde, sadece bu otelde kalmak ve manzarayı seyretmek için dünyanın dört bir ta-

rafından turistler akın akın - Çamlıca hakkındaki bu sözler Hıfzı Oğuz Bekataya aittir- Çamlıcaya gelecektir. Kadıköy halkının ödediği vergiler İstanbul yakasına yatırılmakta ve bu "canım güzellikler" kaderleriyle başbaşa bırakılmaktadır!

Bekatanın bu kadar önemli gerekçeyle ileri sürdüğü İstanbulu ikiye ayırma fikrinin İstanbul Valisi Niyazı Akı ve Belediye Başkanı Necdet Uğur üzerindeki tesiri bir türlü anlaşılamadı. Gerek Vilâyetin, gerekse Belediye binasının kapılarını aşındıran İstanbullu başın mensupları, bir takım müphem sözlerle cevaplandırıldılar Akı bu konuda son derece çekimser bir demeç vererek, 5 Yıllık Kalkınma Plânında idarede reorganizasyonun da yar aldığını, bu itibarla meselenin konuşulmasına fırsat verildiği için iyi olduğunu ifade ederken, Uğur, bu Konuda hiçbir şey düşünmediğini söylemeyi tercih etti.

İçişleri Bakanı Bekata konuşuyor

Bir deli kuyuya bir taş atar...

Ancak ilgililer, Bekatanın İstanbulu ikiye ayırmakla değil amai hiç değilse ihtiyaca cevap vermeyen Köy Kanunu, Belediye Kanunu ve Osmanlı devrinden kalma köhnemiş İdare-i Umumiye-i Vilayet Kanunu ile meşgul olmasını istemektedirler. İdarelerin dertleri bu üç noktada birleşmektedir. Bu meseleler halledilmedikten sonra ihtiyaçlara cevap vermeyen kanunlarla muazzam bir finansman sıkıntısı içinde İstanbul değil ikiye, oniki parçaya da bölünse müspet bir sonuç almak imkânsızdır.

İstanbulu mülkî bakımdan değil, beledi hizmetleri bakımından tıpkı Londra ve Atinada olduğu gibi çeşitli bölgelere ayırmak fikri öteden beri ileri sürülmektedir. Ancak bu, merkezi bir sisteme göre organize edilmiş hizmetleri aksatmaktan başka hiçbir işe yaramıyacaktır.

İşle ilgili mahkemeleri ayrı şehirde, ikametgâhla ilgili mahkemeleri ayrı şehirde, iş vergi dairesinin ayrı, ikametgâh yergi dairesinin ayrı şehirde olduğu bir yer şimdiye kadar yeryüzünde görülmemiştir. Trafiğiyle, belediyesi ve emniyetiyle zaten karmakarışık bir şehir olan İstanbul, hasbelkader bir de Bekatanın projesi tatbik edilirse, bir gariplikler diyarı olacaktır!..

Niyazi Akı

2 *karpuzlu koltuk*

AKİSCİLER SİZİN İÇİN

1 Kitap okudum

Sinema

İnsanlar Yaşadıkça: Bundan birkaç yıl önce de seyrettiğimiz ve uzun süre tesirinden kurtulamadığımız, mükemmel bir insanlık dramı.

Montgomery Clift bu filmde hayatının oyununu oynuyor. Ayrıca Monty'nin yanında yer alan Frank Sinatra, Deborah Kerr, Burt Lancaster, Ernest Borgine ve Donna Reed de sanatlarının zirvesindeler. Baştanbaşa ordu içinde geçen filmde kaderin ve yalnızlığın ortaya çıkardığı arkadaşlık bağı, ruhen tatmin olmayan bir kadının çeşitli kompleksleri, sonu ölümle biten geçimsizlikler, acı, fakat realist bir üslûpla beyaz perdeye aksettirilmiş. Görmeyenlere mutlaka tavsiye olunur. İngilizce sözlü, renksiz.

İkinci film ise Döris Day ve Richard Widmark'ın son derece tatlı oyunlarıyla meydana getirdikleri "Aşk Peşinde" adlı bir komedidir

Bu filmde Doris Day ve Richard Widmark, bir çocuktan başka her şeye sahip olan karı-koca rolündeler. Genç çift bu eksikliği gidermek üzere bir evlâtlık almağa karar verirler. Bu arada başlarına gelmiyen kalmaz. Hoş vakit geçirmek isteyenlere salık verilir. İngilizce sözlü, renksiz. *(Ankara)*

Vahşi Masumlar: Son yıllarda eşine az rastladığımız bir film. Başrollerini Anthony Quinn ye Yoko Tani'nin oynadıkları kurdelâda bir eskimo ailesinin hayatı bütün detaylarıyla beyaz perdeye aksettirilmiş.

Geri kalmış bir toplumun örf ve âdetleri, hususiyetleri, medeniyetle ilk temaslarında duydukları hayret, yaşayışları, inançları, sevişmeleri, aile ve evlilik anlayışları eksiksiz anlatılıyor. Ayrıca, senaryo, oyun ve teknik yönleri de çok kuvvetli. Bu Kurdelâda Anthony Quinn'i bambaşka bir kompozisyonda seyrediyoruz. Quinn önceleri yalnız, fakat neşeli saf bir eskimo genci durumunda Sevdiği gençkızla evlendikten ve hele bir de çocuk sahibi olduktan sonra karşılaştığı zorluk ve felâketler, beyazlara esir düşerek ailesinden ayrı kaldığı süre onu olgunlaştırıyor. Sert ve haşin İnuk - filmde Anthony Quinn' in adı İnuk'tur- zamanla müşfik, sabırlı, olgun bir adam haline geliyor. Film boyunca ondaki bu değişiklikler rahatlıkla izlenebiliyor. *(Ankara)*

Adı: Doludizgin.

Türü : Roman.

Yazarı : Samim Kocagöz.

Yayan: Ataç Kitabevi. (Ankara Caddesi 45 - İstanbul) Ataç Kitabevi Yayınları 47., Çağdaş Yapıtlar 5.

Baskı : Ekin Basımevi, 1963, İstanbul. 312 sayfa, 750 kuruş.

Kapak : Sait Maden.

Konu : Kurtuluş Savaşımız Üzerine bugüne kadar hikâye, şiir, roman, tiyatro, anı, çok eser yazıldı. Daha da kimbilir nekadar yazılacaktır. Çünkü Kurtuluş Savaşımızın değeri, gün geçtikçe daha iyi anlaşılmaktadır.

Onbinlerin Dönüşü, Telli Kavak, Sığınak, Bir Şehrin İki Kapısı, 'Sam Amca, Cihan Şoförü, Ahmedin Kuzuları ve Yılan Hikâyesi adlı eserlerin yazarı Samim Kocagöz usta kalemini bu defa Kurtuluş Savaşımıza vermiş. Ataç Kitabevinin 1962'de yayımladığı 328 sayfalık "Kalpaklılarla 1963'de yayımladığı 312 sayfalık "Doludizgin", aslında Kocagözün, Kurtuluş Savaşımızı destanlaştıran "Kalpaklılar" ad-- büyük eserinin bir ve ikinci ciltleridir. Kocagöz, "Kalpaklılar"m önsözünde şöyle demektedir: "Yirmi yıl önce, yazıya ilk heves ettiğim günlerden beri, Kurtuluş Savaşımızın kahramanlıklarını, bir ulusun sömürgecilere karşı nasıl ayaklanıp direndiğini, özgürlüğünü nasıl kurtardığını yazmak en büyük amacım oldu. (...) Önceleri, bugün sağ olan bir kahramanın kendisinden dinlediğim serüvenini yazmıya karar vermiştim. Bu hikâyenin iskeletini kurabilmek için, daha başkalarını da dinlemek gerekti. Başkalarını dinleyince, bir takım kitapları, anıları da okumayı düşündüm. Derken dayanamadım; görmem gereken, elime geçirebildiğim bazı belgelere kadar dayandım. (...) Ama koca Kurtuluş Savaşımız, bütün olayları ile nasıl yazılır? Hele bir roman çerçevesi içinde... (...) Meraklı okurlarım bu kahramanları, başka kitaplarda da kolayca bulabilirler. Anılarını yazmamış, yazamıyacak kişiler de var romanımda, hem de çok... Ya kendilerini dinledim, ya da dinliyenlerden, inandıklarımdan, serüvenlerini öğrendim. (...) Bana bu romanı yazdıran sebeplerden biri, hâlâ kulaklarımda çınlayan Mehmetlerin sesidir."

Kalpaklılar ve onun ikinci cildi olan "Doludizgin"in konusunu burada özetlemiye imkân yok. Kocagöz, yukarıya bir kısmını aldığımız önsözünde romanının genel konusunu anlatmaktadır. BU bakımdan, "Kalpaklılar I" ve "Doludizgin-Kalpaklılar II"ye "Kurtuluş Savaşımızın romanı" demek yerinde olur,, Kocagöz, bu savaşın en ilginç yanlarını ve tiplerini iki ciltlik eserinde, güzel bir dil ve sağlam bir üslûpla anlatmış.

Beğendiğim : "Kalpaklılar *V* ve "Doludizgin - KalpaklılarII" de Samim Kocagözün Kurtuluş Savaşımıza değişik bir açıdan bakmış olması çok önemli. Eserde kahramanlar cıvıl cıvıl yaşıyorlar ve yanıbaşınızdaymış gibi konuşuyorlar. Elbette ki bu, büyük başarıdır.

Sonuç : "Kalpaklılar I" ve II" yi, Kurtuluş Savaşımız üzerine bugüne kadar yazılmış romanların en güçlüsü buluyorum. Dili, anlatışı, roman kuruluşu ve inandırıcılığı bakımından kalıcı bir eser. Tarihi roman adı altında birtakım uydurukardan bıkmış olanlara ve Kurtuluş Savaşımıza değişik bir açıdan bakmak isteyenlere Kocagözün "Kalpaklılar" ve onun devamı olan "Doludizgin"i okumalarını özellikle salık veririm.

H.K.

DÜNYADA OLUP BİTENLER

A.B.D.

Aklar ve karalar

(Kapaktaki Zenci)

Üserinde yedi milyon insanın çalışıp yaşadığı, elli-altmış katlı binaların gökleri tırmaladığı Manhattan adası New-York şehrinin tam göbeğinde, ünü dünyayı tutan Columbia Üniversitesi de bu adanın tam ortasındadır. Columbia, çoğunlukla geniş bir yeşil alan üzerine sereserpe yayılmış diğer amerikan üniversitelerine benzemez. Columbia büyük bir şehrin içinde ve dar bir alan üzerine kurulmuştur, etrafını isten kararmış büyük binalar çevreler. Manhattan adasında sokakların ismi değil, numaralan vardır. Columbia da. Hudson kıyısında, 114. sokaktan 120. sokağa kadar uzanır. Eğer bir fırsat bulunur da beş sokak daha yukarıya, 125. sokağa çıkılacak olursa, hemen bambaşka bir dünyanın içine girildiği görülür : 125. sokakta kara insanların dünyası, ünlü Harlem başlar!..

Manhattan adasının tam ortasından başlayarak taa Kuzey ucuna ka-ar uzayıp giden Harlem'e, eğer yanınızda zenci bir dostunuz yoksa, sakın tek başınıza girmeye çalışmayın. Binalarının damlarından mağaza vitrinlerindeki mankenlerine, papazlarından polislerine kadar herşeyi kara cilan bu siyahlar dünyasında, eğer hava da biraz kararmışsa, bir beyaz adamın başına gelmeyecek şey yoktur. Harlem, siyah insanların kendi kartelleri ve yaksulluklarıyla başbaşa bırakıldıkları bir bölgedir ve bu bahtsız insanlar, içine kapanıp sınırlarını bir türlü kıramadıkları bu karanlık bölge içinde görecekleri her beyaz adama bütün beyazların suçunu yükleyip, bütün kinlerini kusmağa pek hazırdırlar. Bu bakımdan, New-York polisi, güneş battıktan sonra Harlem'e girecek beyazların başına gelenlerden sorum kabul edemiyeceğini açıkça belirtmekten çekinmez.

New-York Belediyesi tarafından yayınlanan istatistiklere bakılınca, yalnızca derilerinin değişik rengi yüzünden bu karanlık bölge içine sıkışıp kalan siyahların beyazlara karşı besledikleri duygulan anlamamak elden gelmez. Bu istatistiklere göre, dünyanın en zengin hayat seviyesini paylaşan insanlar diyarında ve bu diyarın en zengin ve siyahlara karsı en anlayışlı eyaletinde bulunduğu halde. Harlem'de beş - altı kişiye bir oda düşer. Evlerin çoğunda banyo ve hela yoktur. Burada yetişen gençlerin yüzde yetmişinin ismi daha şimdiden polis siciline geçmiştir. Bu kara bölgenin kara alınyazısını silip iyi bir tahsil gören ve diğer amerikalılar ayarında bir hayât düzenine kavuşan insanların sayısı, bir elin beş parmağını geçmez. Meselâ yaşadıkları yerin o kadar yakınında olan Columbia Üniversitesine devam etmeyi Harlem gençlerinin pek azı düşünebilir.

İkinci sınıf vatandaşlar

Manhattan adasının Harlem'i, bütün büyük amerikan şehirlerinde görülen zenci mahallelerinin tipik bir örneğidir. Gerçekten, büyük şehirlerde yaşayan amerikan zencisi yalnız New-York'ta değil, Boston'da da, Detroit'te de, Chicago'da da, St. Louis'de de, Denver'de de, Los Angeles'te de şehrin bir köşesine sürülmüş, orada kendi alınyazısı ile başbaşa bırakılmıştır. Başkan Kennedy'nin daha Haziran ayında yaptığı bir televizyon konuşmasında açıkladığına göre, eğer bir insan Amerikada derisinin rengi siyan olarak doğarsa, kendisiyle aynı gün doğan bir beyaz deriliden yedi yıl daha kısa bir hayat beklemek zorundadır. İçinde bulunduğu şartlar, zencilerin beyazlar kadar uzun ve beyazlar kadar rahat bir hayat sürmelerini imkânsız kılmaktadır.

Gene Başkan Kennedy'nin açıkladığına göre, eğer bir insan Amerikada derisinin rengi siyah, olarak doğarsa, öğrenim yapmak ve iş bulmak şansı da derisinin rengi beyaz olanlar kadar parlak değildir. Bir zencinin orta öğrenim yapmak şansı bir beyazınkinin yarısı, yüksek öğrenim yapmak şansı da üçte biri kadardır. İş bulmaya gelince, derisi siyah doğanların bir meslek sahibi olmak şansı, beyazlarınkinin üçte biri kadardır. Siyahlar Kuzeyde genellikle fabrika. Güneyde de tarım işçisi olarak çalışmaktadırlar. Çoğunlukla belli bir meslek ve meharet sahibi olmadıkları için de, Amerikada her üç işsizden ikisi siyahtır. Ayni şekilde, Amerikada en düşük gelir dilimi de zencilere düşer. Zenci ailelerinin yüzde yetmişbeşinin geliri, yılda 2500 doların altındadır. Oysa beyazların yüzde yetmişbeşi, yılda 2500 doların çok üzerinde kazanç sağlarlar.

Chicago Harlem'i

Aşılamayan duvar

Amerikan zencilerinin en büyük sefalet içinde bulunanları, hiç şüphesiz, "Deep South", yani "En Güney" ismiyle tanınan Güney eyaletinde yaşayanlardır. 1960 nüfus sayımına göre Amerikada aşağı yukarı 19 milyon zenci yaşamaktadır. Bu 19 milyonun yüzde 52'si Güney eyaletlerinde yerleşmiştir. Güneyli beyazlar bu zencileri tarlada çalıştırdıkları tarım hayvanlarından farksız görmek konusunda

ısrar etmektedirler. Hükümetin durumu değiştirmek için yaptığı bütün çalışmalara rağmen, Güneyde bir zencinin beyazlarla ayni okula gitmesi, ayni lokantada yemek yemesi, ayni otobüse binmesi, ayni sinemada yanyana film seyretmesi, ayni mağazadan alışveriş etmesi mümkün değildir. Bundan beş yıl kadar önce, Başkan Eisenhower, Arkansas eyaletinin Little Rock kasabasında dokuz küçük zenciyi beyanların devam ettiği bir okula yazdırmak için koca bir paraşütçü tümenini seferber, etmek zorunda kalmıştı. Buna rağmen, bugün bütün Arkansas'da yüzbini aşkın zenci gencin ancak 250'si beyazlarla ayni sıraya oturabilmektedir. Ayni şekilde, nüfusunun yüzde 42'si zenci olan Missisipi eyaletinde de, bir James Meredith'i üniversiteye kaydettirmek için 16 bin kişilik bir kuvvetle 400 federal komiseri seferber etmek gerekmiştir. Alabama Valisi Wallace'in iki zenci öğrenciyi Alabama Üniversitesine kaydettirmemek için bundan üç ay kadar önce çevirdiği dolaplar ise, AKİS okuyucularının hatırındadır.

Uzaktan insana durum ne kadar acıklı görünürse görünsün, uzun sünedir bu hayatı yaşayan Güneyli zencilerin artık bunu kanıksayıp işi o"uruna bıraktıklarına şüphe yok. Irkdaşlannı uyandırmaya çalışan bazı öncü liderlerin dışında, Güneyli zencilerin büyük bir çoğunluğu rahatını kaçırmamak için bu durumu olduğu gibi kabul ediyor, mücadeleyi göze alamayanların bir kısmı da selâmeti Kuzey eyaletlerine göçmekte buluyor. Bugün Güneyde, Amerikan zencilerinin yüzde 52'sinin yaşadığına yukarıda işaret etmiştik. 1910 yılında bu oran yüzde 81, 1930 yılında yüzde 11, 1950 yılında da yüzde 60'dı. Orandaki devamlı azalma, Kuzeyin zencileri ne kadar çok çektiğini açıkça ortaya koymaktadır. Alabama, Güney ve Kuzey Carolina gibi eyaletler son on yıl içinde zencileri kaçırırken, başta Callfornia olmak üzere New-York, Illinois, Ohio ve Michigan gibi eyaletlerdeki zenci nüfus devamlı olarak çoğalmıştır.

1880 de linç, 1983 de dayak
Karaların alın yazısı

Dokuz köyden kovulanlar

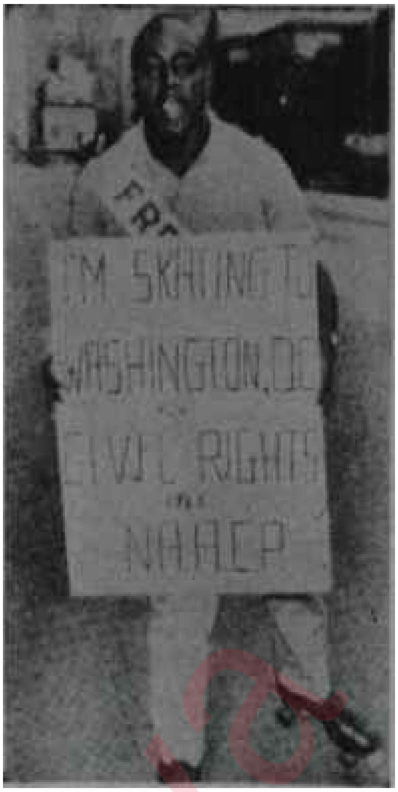
Bilindiği gibi, Amerikada zenci köleliği meselesi bundan bir asır kadar önce patlak verdiği zaman Güney eyaletleri kölelikten yana, Kuzey eyaletleri' de köleliğe karşıydılar. Patlak veren iç savaşı Kuzeyliler kazanmış ve bunun sonucunda Anayasaya bir madde konularak, köleliğin ortadan kaldırıldığı ilân edilmiş, derisinin rengi ne olursa olsun bütün amerikalıların kanun karşısında eşit oldukları ilkesi pekiştirilmişti. Fakat bütün bunlara rağmen zencilerin ikinci sınıf vatandaş nitelikleri bugüne kadar ortadan kalkmış değildir. İç savaş patlak verdiği sırada Kuzeydeki zencilerin sayısı pek azdı. Güney eyaletlerinden Kuzeye yapılan göçler sonunda bu sayı bugün çok kabarmış ve ortaya şimdi bir de, Kuzey eyaletlerinde siyah-beyaz ayrılığı meselesi çıkmaya başlamıştır.

Gerçekten, herşeylerini arkada bırakarak büyük ümitlerle Güneyden Kuzeye göçen zencilerin orada öyle parlak bir hayat seviyesine kavuştukları söylenemez. Kuzeyliler hergün biraz daha kabararak aralarına katılan bu "sonradan gelme" lere pek konuksever davranmıyorlar. En konuksever eyalet sayılan New-York'ta bile zenciler kendilerine karşı ayırım yapıldığını ileri sürmekte, gerek resmi iş yerlerinde, gerekse sendikalar tarafından yönetilen çeşitli iş kollarında sayıları oranında iş bulamadıklarından yanıp yakılmaktadırlar. New-York eyaletinde zencilerin açtığı ırk ayırımı dâvalarının sayısı onbinleri aşıyor. Chicago ve Philadelphia'da da, sözde ırk ayırımı olmamakla beraber, zenci çocukların yüzde sekseni beyaz çocukların okuduğu okullara gidememektedir.

Güneydeki gecekondularından ayrılıp Kuzeye göçen zencilerin yarattığı meselelerden biri de, ev meselesidir. Büyük şehirlerin hızla sanayileşmesi sonunda, durumu iyi olan amerikalılar şehir dışına kaçmışlardır. Bunlar banliyölerde, bahçe içinde tek katlı evlerde yaşamaktadırlar. Böyle bir yaşa-

manın, geniş odalarıyla, çimenli bahçelerinin bakımıyla, hele şehre hergün gidip gelmek için gerekli taşıt aracıyla çok pahalı bir yaşama olduğuna şüphe yok. Kuzeye göçen zencilerin büyük çoğunluğu fakir olduğu için şehrin içinde kalmakta, böylece her büyük şehirde bir zenci kümeleşmesi belirmektedir. Bu kümeleşmeler daha çok, şehrin endüstri bölgesine en yakın yerlerinde, gürültü patırtının, işin dumanın ortasında olmaktadır. Kuzeye gelip bir süre çalıştıktan sonra biraz durumunu düzelten bir zenci, bu karanlık kümeden ayrılmak istediği zaman bütün kapıları kapalı bulmaktadır. Kuzeydeki büyük şehirlerin tozdan dumandan uzak mahallelerinin çoğunda ev sahipleri evlerin) zencilere kiralamaktan kaçınmaktadırlar. Eğer böyle bir mahallede bir tek ev bile bir zenciye kiraya verilmişse, o mahalledeki ev kiralan hemen düşmektedir. Zencilerle beyazların ayni mahallelerde, aynı çatı altında yaşamaları, alınan bütün tedbirlere, çıkarılan bütün kanunlara rağmen, şimdilik uzak bir hayal gibi görünmektedir. Örnek olarak. Kuzey California Bölgesinin en aydın çevresi sayılan ve amerikalıların en çok övündükleri yüksek öğretim kurumlarından biri olan Kuzey California Üniversitesini barındıran Berkeley'de geçen yıl yapılan bir kamu oylamasında, halkın yüzde altmışının bu ayrılığın kaldırılmasına karşı oy verdiği söylenebilir. Berkeley gibi aydın bir çevrede durum böyle olduktan sonra, Arkansas ve Misslssipi'de siyah - beyaz ayrılığının nerelere kadar gittiğini düşünmek zor olmasa gerek!..

Zencilere iş vermek, ev kiralamak, zenci çocuklarla beyazların birlikte okuması konularında yapılan ayırım gizli kapaklı değildir. Bu, ilk bakışta göze çarpan, herkesçe bilinen bir ayırımdır. Bir de ilk bakışta göze çarpmayan bazı ayırımlar var ki, insan bunların farkına, bir süre amerikan toplumunda yaşadıktan sonra varıyor. Meselâ amerikan film yapıcıları, zenci meseleleriyle ilgili konulara el atmaktan dikkatle kaçınmaktadırlar. Sonra, çevrilen filmlerde, Amerikada bir zenci topluluğu olduğunu gösterecek hiçbir belirtiye rastlanmamaktadır. Ayni şekilde, zenci nüfusun 1.5 milyona yaklaştığı koca New-York'ta. zenciler hakkında, ya da onlar için yapılmış - CBS'in 15 dakikalık bir sabah programı hariç- hiçbir program olmadığı gibi, diğer programlarda zencilerin varlığına işaret eden hiçbir belirti de yoktur. Bugün Amerikada devleşmiş bir endüstri olan televizyonda yıldızlığa yükselen zencilerin sayısı da ya iki, ya üçtür.

Washington'a yürüyüş
Havanda su döğenler

"Ne ararsan bulunur...

Bundan üç ay kadar önce güzel bir bahar sabahıydı. İki zenci genç, Columbia Üniversitesinin idare binasıyla kütüphanesi arasından geçerek meşhur Broadway'le Amsterdam Avenue arasında uzanan "Kolej yolunda hem yürüyor, hem de yüksek sesle "Muhammad Speaks", yani "Muhammed konuşuyor" diyerek ellerinde tuttukları iki yapraklı bir gazeteyi satmaya çalışıyorlardı. "Muhammed konuşu yor", Amerikada hergün biraz daha gelişen siyah islâmlığın organıdır. Görünüşe göre Columbia öğrencileri, yaklaşmakta olan imtihanlardan bu gazeteyle ilgilenmeye pek vakit bulamıyorlardı. O sırada imtihanı olmayan talihli bir genç adam, biraz da meraklanarak, zenci gençlerin yanına yaklaştı ve bir gazete istedi. Zenci gençler gazeteyi uzattıktan sonra, genç adamdan niye bu gazeteyle ilgilendiğini, gazeteyi bundan önce de izleyip izlemediğini sordular. Delikanlı bu sorulan baştan savma cevaplarla savuşturamıyacağını anlamış olacak ki:

"— Gazetenin ismini gördükten sonra merak ettim" dedi. "Ben de müslümanım da.."

Bu sözleri duyan zenci gençler:

"— İmkânsız" diye itiraz ettiler. "Siz müslüman olamazsınız! Olsa olsa, kendinizi müslüman zannedersiniz. Çünkü islâmlık, derisi siyah olanların dinidir. Bizim Allahımız siyahtır ve beyaz insanları islâm olarak kabul etmez."

Bunu duyan genç adam, hayretini gizliyemedi ve:

"— Nasıl olur?" dedi. "Kuranda Allah, insanlar arasında hiçbir ayırım yapmamıştır. Müslümanlığı benimseyip, Kuranın gösterdiği yolda Tanrıya ibadet eden herkes müslüman sayılır. Kullar arasında böyle bir ayırım yapmak kimin hakkı?"

Zenci gençler, bunun üzerine, meraklı delikanlıya islâm dininin kuruluşundan buyana büyük tahriflere uğradığından, beyazlar tarafından kendi işlerine geldiği şekilde yorumlandığından söz açarak, şimdi siyah islamların lider olarak, tanıdıkları ,Elijah Muhammedin islâmlığa yeni bazı kurallar getirdiğinden bahsettiler. Kendine üs olarak Chicago'yu seçmiş olan Elijah Muhammed islâmlığın yalnız siyah derililerin dini olduğunu ileri sürmekte ve bütün siyahlara, Amerikada insan gibi bir hayata kavuşmak istiyorlarsa, islâmlığın bayrağı altında birleşip disiplinli bir kütle olmaları gerektiğini, amerikanlardan ayrı bir millet olduklarını anlamalarını ve Birleşik Devletlerden ayrı bir islâm devleti kurmaya çalışmalarını öğütlemektedir. Bir AKİS yazan, New-York'ta bir siyah islâm tapınağı görmek fırsatını buldu. Bu tapınak, İslâmlıkta şimdiye kadar alışılagelen camilerden *t* çok, bir idman salonuna benziyordu. Siyah müslümanlar buraya gelip liderlerinin yaptığı ırkçı konuşmaları dinlemekte, ondan sonra da kendilerini savunma yollarını öğrenmek için beden eğitimli hocalarının nezareti altında çalışmaktadırlar. Zaten siyah islamların yaptıktan ibadetin de bildiğimiz namaz ile uzaktan yakından bir ilgisi yoktur. Elijan Muhammedin koyduğu kurallara uygun olarak, siyah islâmlar biri sabah kalkınca, ikincisi kahvaltılarının başında, üçüncüsü öğle, dördüncüsü akşam yemeklerinde, beşincisi de gece yatarken olmak üzere günde beş kere ellerini havaya açarak Allaha dua etmekle yetinmektedirler. Siyah islâmlık, kendini benimseyenlerden, li-

Baldwin Paris sokaklarında
Gelecekten korkuyor

derlere ve aile büyüklerine mutlak bir bağlılık disiplinli bir hayat istemektedir. Açıklanan son istatistiklere gör re, islâmlığı kabul eden siyahlar arasında suç işleme oram birdenbire düşmekte, islâm çocuklarının okuma yüzdesi de hergün biraz daha çoğalmakladır.

Gene açıklanan son istatistiklerden anlaşıldığına göre, siyah islâmlık Güneyin mütevekkil zencilerinden çok Kuzeyin hırçın ve mücadeleci siyahları arasında yayılmaktadır. Zaten amerikan zencilerinin son otuz yıl içinde devamlı olarak Güneyden Kuzeye göç etmelerinin yarattığı en önemli sonuçlardan biri de, ırk ayırımı mücadelesinde ağırlık merkezinin Kuzeye kaymış olmasıdır. Güneydeki siyahların yavaş ve mütevekkil davranışlarına karşılık, Kuzeyde daha iyi bir öğrenim ve çalışma imkânı bulan zenciler daha uzlaşmaz tavırlar takınarak Güneyli renk arkadaşlarım ırk mücadelesinde daha çalışkan olmaya çağırmaktadırlar. Amerikada zenci hakları konusunda bugünkü kaynaşmayı yaratanların aşağı yukarı büyük bir çoğunluğu, Kuzeyde doğmamışsa bile Kuzeyde eğitim görmüş ve Kuzeyde çalışmakta olan liderlerdir. Eğer bu liderler olmasa, insan haklarından çok günlük ekmek derdine düşmüş Güneyli zencilerin işlerini güçlerini bırakıp Washington'a gelmeleri ve orada Lincoln Anıtından Beyaz Saraya kadar yürüyüşe kalkışmaları düşünülemez.

...derde devadan gayri"

Geride bıraktığımız hafta içinde ırk ayırımım protesto etmek ve Kongreyi bu konuda gerekli bütün kanunları bir an önce çıkarmaya çağırmak için Washington'da büyük bir yürüyüş yapan siyahlar, müslüman zenciler gibi, Amerikada siyah-beyaz ayrılığının yalnız kuvvete karşı kuvvetle önleneceğine inanmamaktadırlar. Bu bakımdan, bu yürüyüşü düzenleyen zenci liderlerin büyük bir çoğunluğu Amerikada hergün biraz daha gelişen siyah islâmlığı endişe ile izlemektedir. Bu liderlere göre, ırk ayıtımı yapan beyazları kuvvet kullanarak yola getirmeye çalışmak meselenin asıl çözümünü gereksiz yere geriye bırakmak demek olacaktır. Asıl çözüme giden yolun başında da, Kongrenin, ırk ayırımını yasaklayan kanunları bir kere daha gözden geçirmesi ve kuvvetlendirmesi gelmektedir. İlk olarak Güneydeki zencilerin oy verme meselesi ele alınmalı ve bu yaraya bir deva bulunmalıdır. Bilindiği gibi, Güneyli beyazlar zencilerin seçimler sırasında oy kullanmasına engel olmak için çeşitli yollar aramakta, oy kullanma ehliyetini haiz zenci nüfusun büyük çoğunluğunu seçmen listelerine geçirmemektedirler. Meselâ, Alabama eyaletinde oy kullanma ehliyetini haiz her yüz zenciden ancak dokuzunun ismi seçmen kütüğüne yazılmaktadır. Mississipi'de bu sayı daha da azdır, yüz zenciden ancak altısı oyunu kullanabilmektedir. Diğer Güney eyaletlerinde de, oyunu kullanabilen zenciler oranı yüzde onla ondört arasında değişmektedir Zenci liderlere göre, eğer bu oy verme meselesi düzenlenir de zenciler Kongreye kendi temsilcilerini de yollamak imkânını bulurlarsa, önayak olup hazırlayacakları kanunlarla Amerikadaki siyahların durumunu düzeltecek adımlar atabileceklerdir.

Kanun mu, yumruk mu?

Görüldüğü gibi, dünyanın en zengin devletinde artık kangren olmuş bu siyah - beyaz ayrılığı meselesini çözmek için ileri sürülen fikirler çok çeşitli, fakat bu yolda atılmış olumlu adımlar çok azdır. Meseleyi kuvvet yoluyla 'çözmek isteyenlerin de, kanuna bağlı kalıp çözümü' Kongrenin davranışına bırakanların da kendilerine göre haklı ve haksız olduğu taraflar var. Bir kere, kurulu düzene çok bağlı olan amerikan toplumunda şiddet hareketleri daima ters etkiler yaratmakta, kuvvet kullananlar, dâvalarında haklı bile olsalar, taraftar kaybetmektedirler. Kanuna bağlı kalmak isteyenlerin önüne çıkan en büyük engel de, zamandır. Zenci haklarını gerçekleştirecek kanunların Kongreden çıkması, çeşitli politika kombinezonları yüzünden çok zaman almakta, iş uzadıkça büyük zenci kütlesi sabırsızlanıp hırçınlaşmaktadır. Hele Başkanlık seçimlerinin yaklaştığı şu günlerde hiçbir parti bu konuda ileri bir adım atarak Güneydeki büyük beyaz seçmen kütlesinin gazabını üzerine çekmeyi göze «alamamaktadır. Fakati işler sürüncemede kaldıkça da, siyah yazar «James BaldwtiYin de dediği gibi, çözümü kanunun ağır yürüyüşünden çok yumruğun çabuk zaferinde arayanlar çoğalmakta, huzursuzluk bulutlan yoğunlaşmaktadır.

Tarafsız bir gözlemci olarak meseleye dışardan bakılınca, siyah-beyaz ayrılığının bir insan! mesele olduğa görülmektedir. Ortadaki, yenilmesi gereken en büyük güçlük de budur. Beyazların asırlar süren ihmali yüzünden bugün ikinci sınıf vatandaş durumuna düşen zenciler günün birinde fakirliklerinden kurtulup çağdaş amerikan toplumuna yakışır bir hayat sürmeye başlasalar bile, beyazların gene asırlar süren bir peşin hükmün etkisinden kurtulup onları kenrtilerivle ayni kabul etmeleri çok güçtür. Hele zenci nüfus oranının yüksek olduğu Güney eyaletlerinde, beyazların, yıllar yılı tarlalarında bir tarım hayvanı gibi çalıştırdıkları siyahların gecekondularından çıkıp komşu eve taşındıklarını, zenci delikanlıların sansın kızlarım gece dansa götürdüklerini, kara derili kadınların kendi kanlarıyla karşılıklı çene çaldığını görmek istevecekleri çok şüphelidir!

Her tonlumun, her insanın - ne yatık- ki - kendine göre bazı peşin hükümleri vardır. Amerikan toplumuna yazılan kara yazı da. İşte bu kara insanların kara talihidir!.. .

Ruh sağlığı

Her şeyin başı...

Dr. Cahit Ardalı, AKİS muhabirine doğru eğildi ve kelimelerin üzerinde durarak:

"— Evet, bugün artık herşeyin ruh sağlığına bağlı olduğu anlaşılmış ve toplum kalkınmasında, kişilerin ruh sağlığı en önemli bir mesele olarak ele alınmaya başlanmıştır. Bunun içindir ki, özellikle son yıllar içinde ruh sağlığı araştırmaları uygar toplumlarda 1 numaralı bir yer işgal etmektedir" dedi.

Durdu. Masasının üzerindeki, muhtelif memleketlere alt dergileri çevirerek birçok resim gösterdi, sonra tekrar, kelimelerin üzerinde dura dura anlatmağa başladı:

"— Bilindiği gibi, İkinci Dünya Savaşından sonra dünyanın her tarafında uluslar, korkunç bir ekonomik ve sosyal kalkınma savaşma girişmişlerdir. Önemi ortada ve açık olan bu savaşın, en kısa bir zamanda, en etkin bir şekilde kazanılabilmesi, toplumu meydana getiren kişilerin enerjilerinden en verimli bir şekilde faydalanılabilmekle mümkün olacaktır. Bunun birinci şartı ise, bu kişilerin ruhi bakımdan sağlam olmalarıdır. Ancak ruhi bakımdan sağlam olan kişilerdir ki toplumun kendilerinden beklediği işleri en kısa zamanda ve en iyi bir şekilde başarabilirler. Biz burada, bize başvuranlara ruh sağlığı konusunda yardıma çalışıyoruz."

Olay, hafta içinde Ankarada, Karanfil sokak 11 numarada geçti. Birkaç aydır "Ankara Ruh Sağlığı ve Araştırma Dispanseri" tabelâsını taşıyan bu üç katlı sarı binanın içi de tıpkı dışı gibi, alıştığımız anlamda bir dispanserden çok bir eve benziyordu. Herşey sakin, sessizdi. Yeşil yapraklar, güzel tablolar ve dinlendirici bir dekorla güleryüzlü birkaç memur, sekreter ve sosyal hemşire, gelenleri karşılıyor, uzman doktorlar, kendilerine başvuranları, gündelik kıyaletleri içinde, gömleksiz kabul ediyor ve onlarla, tam bir ev atmosferi içinde, dostane konuşuyor, dertleşiyorlardı.

Ruh sağlığı nedir?

Atıkara Ruh Sağlığı ve Araştırma Dispanseri doktorlarından psikiyatr Dr. Cahit Ardalı yavaş yavaş,"takat gittikçe heyecanlanan bir sesle anlatıyordu :

"— Bize hergün birçok anne başvurur. Bu annelerin meseleleri belki de herkesin ortak meselesidir. Bu anneler, çocuklarıyla münasebetlerinde ufak bir aksaklık hissetmişler ve bunun çaresini aramaya koyulmuşlardır. Belki çocuklarını ruhî bakımdan gerçek mânada iyi yetiştiremediklerini anlamışlar, belki onların gerektiği kadar çalışmadıklarını, kendilerini yeteri kadar emniyette hissetmediklerini, boş yere huysuzluk edip, yoktan mesele çıkarmak istediklerini görmüşlerdir. Belki de çocuklarının yalnızca iştihasızlığından, iyi konuşamamasından veya geceleri yatağım ıslatmakta devam etmesinden şikâyetçidirler. İşte bütün bunlar çocuğun ve ailenin ruh sağlını ile ilgili meselelerdir. Bu çocuklar ve bu çocukların anne ve babaları hiç şüphe yok ki hasta değillerdir ama, kendi kendilerine halledemedik' eri problemleri vardır ve bizden bu konuda yardım istemeye gelmişlerdir. Anne ve babanın karşılıklı münasebetleri nasıldır? İşlerinde başarılı mıdırlar? Mutlu değillerse veya başarısızsalar, bunun sebepleri nelerdir? Komşuları ve ahbapları ile nasıl geçinirler? Çabuk sinirlenen, bağırıp çağıran, kırıp döken kimseler midirler? Eğer böyleyseler, bunun sebebi nedir? Eşler arasında cinsî uyuşmazlık mı vardır? Kişi işinden mi korkmaktadır? İşini başaramama endişesiyle günlerini zehir mi etmektedir? Evham, endişe, kötü. düşünceler onu her an huzursuz mu bırakmaktadır? Kendisini şüphecilikten kurtaramamakta mıdır? Öğrenci ise sınıfta mı kalmaktadır? Zeki olduğu, çalışmak istediği halde neden çalışamamaktadır? Annesine babasına neden saygısızdır, neden onlara hep zıt gitmektedir? Gece uykusunda kalkıp yürümekte midir? Ateşle mi oynamaktadır? Kıskanç mıdır, korkak mıdır, mütecaviz midir? İçine mi dönüktür? Arkadaş edinememekte midir? Kekeme midir? Bütün bunların sebepleri ve önleme çareleri nelerdir? İşte modern ruh sağlığının konusu bu ve buna benzer şeylerdir."

Ankara Ruh Sağlığı Dispanseri, Ankara Vilâyeti Özel İdaresi tarafından açılmış bir devlet müessesesidir.

Ruh Sağlığı Dispanserinde inceleme

Yeni adımlar

Okullar, aileler ve işyerleriyle işbirliği yaparak, ruh sağlığını koruma ve tedavi etme yönünde faaliyet göstermektedir. Dispanserde tek veya gruplar halinde psikoterapiler yapılmakta, çocukların tedavileri için oyun odası, oyuncaklar ve diğer teşhis ve tedavi araçları bulunmaktadır. Dispanser, ayrıca, ruh sağlığının önemini vatandaşlara duyurmak ve anlatabilmek amacıyla konferanslar, filmler hazırlamaktadır. Evlere ve okullara dağıtılmak üzere hazırlanan ruh sağlığı broşürleri kişiyi ve kişinin meselelerini beşik çağından ihtiyarlık çağına kadar ele almaktadır.

F E N

Mikroskoplar

Bir mikroskobun hikâyesi

Elektronik fenninin yeni doğmağa başladığı sıralarda, 1875 yılında, ingiliz fizikçisi Ernest Abbe'nin yayımladığı bir etüd büyük bir yankı uyandırmıştı. Bu etüdün vardığı sonuca göre, herhangi bir cismin görülebilmesi için o cismi aydınlatan ışınların dalga boyunun cismin boyutlarından daha büyük olması gerekiyordu. Bu sonuç o tarihlerde elde mevcut bulunan mikroskoplar bakımından etkileyici değildi, Çünkü, o zamanın mikroskopları ancak 500 defa büyütebilen, mercek sistemleri henüz gelişmemiş cihazlardı. Oysa ki zamanla daha güzel objektifler yapılıp da büyütme oranları 2 0 0 0 , hattâ 2500'e çıkarılınca işler değişti. İnsan gözünün görebileceği en kısa dalgalı ışınların 2000 Angström — milimetrenin onbinde 2 si kadar — dalga uzunluğunda olması sebebiyle bundan daha küçük cisimlerin optik mikroskoplarla görülemeyeceği açıktır: Nitekim Yirminci yüzyılın başlarında bu sınıra erişildi ve daha küçük cisimlerin görülebilmesi için yeni çözümler aranmağa girişildi.

Bu yeniliklerin başında, insan gözünün görmediği, fakat özel bir fluoresan ekran üzerine düşürüldüğü zaman gözle görünür ısınlar yayınlayan "ültra viyole=mor ötesi" ışınlardan faydalanılması gelmektedir. Barnard adındaki bir ingiliz mikroskop uzmanı tarafından bulunan bu metodun belirli birtakım mahzurları da vardı. Bir kere ültraviyole ışınlarının dalga boyları bile çok küçük cisimlerin görülebilmeğini sağlayacak kadar kısa değildi. Sonra, yoğun ültraviyole ışınlan, canlı olması ve öyle kalması gereken, organik numunelerin içersinden geçince onları hemen öldürüyordu. Bu da özellikle tıp alanında faydalanılacak olan âletin kullanılış yerlerini sınırlandırıyordu.

1924. yılında ünlü fransız nükleer fizikçisi Louis de Broglie bir teori ortaya attı. Bu teoriye göre, hızlandırılmış madde elemanlarının, meselâ elektron, proton ve iyonların, kütleleriyle hızları çarpımıyla ters orantılı olarak bir çeşit "ışın" meydana getirdikleri ileri sürülüyordu. Denemelerle de doğrulanan bu esasa dayanarak Müller ve Drlest adındaki iki alman teknisyeni 1938 de ilk başarılı "elektron mikroskobu" nu meydana getirdiler.

Sonradan elektron mikroskobuyla çapı 1 0 0 Angström — milimetrenin yüzbinde biri — kadar olan cisimlerin görülmesi ve fotoğraflarının çekilmesi sağlandı. İkinci Dünya Savaşı sıralarında elektronikte görülen gelişmeler sayesinde daha hassas mikroskoplar yapıldı. Bugün normal olarak erişilebilen görüş sınırı 10 Angströmdür. Milimetrenin milyonda birine tekabül eden bu değer çok özel durumlarda 6 - 8 Anpströme kadar indirilebilmektedir.

Aletin esası

lektron mikroskoplarının esası, gözle görülen ışık ışınlarının yerine elektron demetlerinin incelenecek numuneyi "aydınlatmak" için kullanılmasıdır. Yalnız, elektron demetleri ışık gibi camdan yapılmış-merceklerle saptırılamadığı için bunları saptıracak elektrostatik veya elektromanyetik alanlardan faydalanan birtakım "elektron mercekleri" kullanıştadır. Ayrıca, gözle görünmeyen elektron demetini gözle görünür duruma getiren, fluoresan özelliğini haiz ekranlar burada da kullanılmaktadır. Genel alarak, modern elektron mikroskoplarında tamamen elektromanyetik mercekler kullanılmaktadır. Elektrostatik mercekler ise görülen hayâllerde bazı distorsiyonlara, şekillerin aslına oranla bozulmasına yol açtıkları için artık bırakılmış bulunmaktadırlar.

Bir fotoğraf makinasında objektifin rolü hekadar hayatî ve önemli ise elektron mikroskobunda da elektron merceklerinin rolü o derecede önemli ve büyüktür. Üstelik, büyütme oranının yüzbinlerce defayı bulduğu da hesaba katılırsa bu manyetik merceklerin nekadar hassas bir mekanik ve elektrik yapıda olmaları gerektiği kolayca anlaşılır. Bugünkü imâl tekniği ve diğer sonsuz genişlikteki imkânlar bile elektron merceklerinin yeteri kadar mükemmel yapılabilmesini sağlamağa yetmemektedir. Bu kusurları giderebilmek amacıyla çok yüksek gerilimler— meselâ 50 ilâ 100 bin volt — Kullanılarak merceklerin bu kusurlarının etkisi mümkün olduğu kadar azaltılmağa çalışılmaktadır. Ancak, bu yüzden mikroskobun büyütmesini arttırmak güçleşmekte, en önemlisi özellikle ince bir tabaka halinde kesilip özel yerine yerleştirilmiş bulunan numuneye gelen ve büyük bir hızla çarpan elektronlar oldukları gibi demet hâlinde, cisim tarafından tutulmaksızın öteki tarafına geçmektedirler. Bu ise mikroskobun ekranında hayâl teşekkülünü önlemiş olmaktadır.

Bunun ve diğer bazı kusurların giderilmesi için özel bazı yeni elektron mercekleri ve bugün kullanılandan çok daha alçak gerilimler kullanılmasının gerekli olduğunu hesaplayan Arizona Üniversitesi profesörlerinden Wilska yepyeni tarzda adeseler yaparak ve sadece 1 0 0 0 volttuk gerilim kullanarak yeni bir elektron mikroskobu imâl etmektedir. Daha önceden hem mercekler, hem de alçak gerilimli sistem ayrı ayrı denenmiş ve beklendiği kadar olumlu sonuçlar alınmış bulunduğundan, ikisinin bileşimi olan yeni wilska mikroskobunun da iyi sonun vereceğine İnanılmaktadır. Beklenen sonuç sağlandığı takdirdeyse 3 Angströmlük cisimlerin görülmesinin mümkün olacağı hesaplanmıştır ki bu, meselâ organik hücrelerin nüvesinin rahatça incelenmesine imkân verecek, "biyololik hayat"ın n e d e n l e r i n i n araştırılması böylece kaabil olacaktır.

Herhalde önümüzdeki avlarda denenecek olan bu yeni elektron mikroskobuyla ilim ve teknik dünyasının henüz çözemediği birçok tabiat problemleri kendilinğinden cevaplandırılmış olacaktır.

Tüli'den haberler

Haftanın başlarında, sıcak bir öğle saatinde 0025 plaka numaralı araba Çiftlikteki lokantanın önünde durdu ve içinden iki kişi indi. Biri usun boylu, beyaz saçlıydı. Sırtında sütlü-kahve rengi bir elbise, ayaklarında kahverengi — beyaz papuçlar vardı ve çorapları lâcivertti. Kısa boylu, toparlacık olanı koyu gri elbise giymişti. Biri. son günlerde kendisinden ençok bahsedilen lider Ekrem Alican. diğeri meşhur F. K. G. idi. Bahçenin orta yerinde bir masada oturdular ve uzun uzun konuştular. Bilhassa F. K. O. anlatıyor, anlatıyordu. Nihayet karpuzlarını da bitirdikten sonra, davet sahibi İmar ve İskân Bakam hesabı gördü ve birlikte çıktılar.

•

Demokrat Parti milletvekillerinden bayan Hilâl Ülman Ankarada Tuzcuoğlu firmasında çalışıyor ve gençlerle her hususta rekabet edebileceğini iddia ediyor!

Uzun müddettir İranda müşavir olarak çalışmakta olan Fuat Adalı, tatilini geçirmek üzere memlekete gelmlş. Haftanın başlarında ailesiyle beraber Çiftlikte öğle yemeği yiyordu Çıkarken. T. T. P. lideriyle. F. K. G. yi gördü. Evvelâ uzaktan samimi bir el hareketi ile YTP. liderini selâmladı, sonra yanlarına giderek, ikisinin de ellerini sıktı.

Orta Doğu Üniversitesinin Eymir Rolünde yaptığı plaj bütün Ağaç Dikme Klübü üyelerine açık. Bilhassa pazar ve tatil günleri gerek yerli,, gerekse yabancı birçok misafire Ankaranın sıcağından kaçıp serinleme imkânı veriyor. Bu hafta Tarım Bakanı Mehmet İzmen de esi ile birlikte oradaylı. Fakat göle girmediler. Bir müddet oturup çaylarını içtikten sonra küçük bir wolkswagen ile gittiler.

Eymir gölü kenarında her muhitten İnsana rastlamak kaabil. Radyo ses sanatkârlarından, sesinin güzelliği kadar nezaketi ile de meşhur Taşar Özel de oradaydı.

•

Bu hafta İstanbulda Deniz Harp Okulunun diploma töreni yapıldı. Törende Milli Savunma Bakanı İlhami Sancar ve eşi, Deniz Kuvvetleri Komutam Oramiral Necdet Uran ve eşi, Donanma Komutam Koramiral Haydar Olcaynoyan, 1. Ordu ve Sıkı Yönetim Komutam Refik Yılmaz ve eşi, Kuzey Deniz Saha Komutanı Tümamiral Bahattin Özülker ve eşi ile çok zarif kızları vardı.

Kalabalık olan törende Necdet Oran çok heyecanlı bir konuşma yaptı. Bu arada, geçenlerde bir deniz kazasında ölen Vural Erdemlinin diplomasının Deniş Kuvvetleri Komutanlığına teslimi sahnesi çok üzücü ve acıklı oldu.

Genç teğmenler ve asteğmenler, kız arkadaştan ve bazıları eşleriyle beraber, gece verilen baloda epeyce eğlendiler.

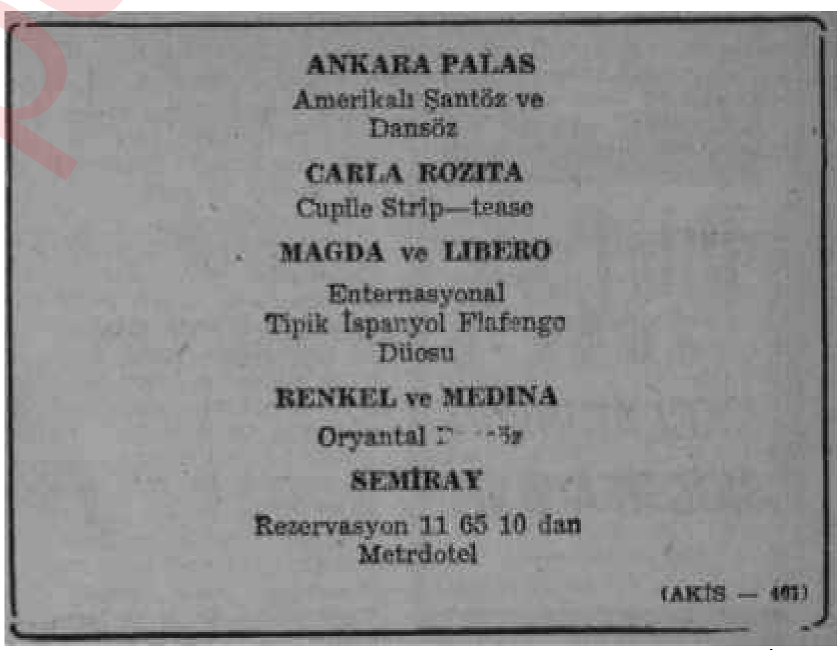
•

Geçen hafta İstanbulun en parlak gecelerinden biri Moda Deniz Klühündeki "Lady's night" oldu. Amerikan Büyük Elçisi ve eşi, Ahmet Ramazanoğlu ve eşi, her iki Yerdi eşleriyle, Fethi ve inci Pirinççioğlu, Keki Rıza Sporel, Vali Muavini Fikret Aralan ve Stockholmle basın ataşesi tayin olunan Zeyyat Gören gecenin en gözde misafirleriydiler.

•

Amerikan Haberler Bürosu İstanbul müdürlerinden Charles Wathers Libyaya tayin olundu. Geçen hafta çarşamba günü San Marco gemisi ile İstanbuldan ayrılan Mr. Wathers ve çok zarif eşi Lin Wathers ve kızları, arkalarında bilhassa basına mensup epeyce dost bıraktılar. Mrs. wathera iki yıldır İstanbul Gazeteciler Sendikasında fahrî olarak ingilizce dersi vermekteydi. Kendilerini uğurlıyanlar arasında Amerikan Haberler Bürosu İstanbul Müdürü Mr. Scott ve Mr. Miller, gene aynı bürodan Bert an, Anadolu Ajansı adına hazırlanan çiçeği veren, Ajansın' İstanbul bürosundan Selçuk Emre vardı. Mrs. wathers, gelecek yaz tatilini geçirmek üzere muhakkak İstanbula geleceğini söylerken göz yaylarını Biliyordu, Cici kızları da anneleri kadar üzgündü.

Artık Ankarada geceler iyice serinledi. Gençlik Parkındaki tiyatrolar da son temsillerini veriyorlar. Halk biraz daha kalın giyinerek, tiyatroları dolduruyor. Celal Derviş Bükeyin oğlu

Erol Bükey ve yakın arkadaşı Kâmil Kiper de, eşleri gelecek hafta İstanbuldan döneceği için, tiyatroya yalnız gelmişlerdi.

•

M. B. K. üyelerinden, eski Ankara Valisi merhum İrfan Baştuğun oğlu, 2 Eylül Pazartesi günü nikâhlandı. Tarafların şahitliklerini İsmet İnönü ve Cevdet Sunay yaptılar.

•

Kemal Gedeleçln kızı Azade Salepçioğlu ve eşi Swissair'ci Şahap Salep çioğlu, tatillerini geçirmiye Kuşadasına gitmişlerdi. Bugünlerde dönüyorlar.

•

Flamingo pastahanesi sahibi Saffet, eşi ve çocuğu pasta yemek için Milka pastahanesine gidiyorlar!...

D. P. A. Alman Ajansı muhabiri, yasar ve C.H.P. Kadın Kolları Merkez Yönetim! Kurulu üyesi Leylâ Çambel bu hafta Çarşamba günü Avrupaya hareket etti. Leylâ Çambel, muhabiri bulunduğu ajansla temasa geçecek ve İsviçrede Pestalozzi çocuklar köyünde, Almanya ve Avusturyada diğer çocuk köylerinde incelemeler yaparak, dönüşünde bir seri röportaj hazırlıyacaktır.

Karayolları Genel Müdürlüğü Laboratuarlar Müdürü yüksek mühendis Erol Yaltkaya, Varşovada toplanacak uluslararası bir kongrede bulunmak üzere perşembe günü İstanbuldan uçakla hareket edecek.

İstanbul Belediye Başkanı Necdet Uğur, geçen hafta Cuma gecesi Emir gân korusunda büyük bir parti verdi. Bütün kordiplomatiğin davetli olduğu parti, Verem Savaş Derneğinin daha önce gene Emirgân korusunda verdiği balodan iyi geçti

Sanat yazarı ve ressam Fahir Aksoy, geçen hafta İzmirde Pıtrak Galerisinde, kendi eserlerinden müteşekkil bir yağlıboya resim sergisi açtı. Serginin yarattığı büyük ilgi sonucu, genel arzu üzerine sergiyi, bir sayfiye şehri olan Çeşmenin Ardıç lokalinde tekrarladı ve abstre bir anlayışla yaptığı eserleri üzerine ilginç bir de Konferans verdi.

İzmirli sanatçıları ve İzmir sosyetesini sergide görmek mümkündü. Meselâ ressam Vedat Mavitan, yazar Rüştü Şardağ, Dr. Halis Temel, Sevket Pirinççioğlu gibi tanınmışlar göze çarpmaktaydılar.

•

Sonbaharda İstanbullulardan Avrupaya gidecek çok. Melih Sipahioğlu ve eşi Güngör Sipahioğlu da Erkim başında bir ay sürecek bir Avrupa gezisine çıkacaklar.

Galatasaray Kulübü İkinci Başkanı Rüçhan Adlının, film artisti Türkân Şoray ile macerasının gazetelere geçmesi Galatasaraylıları çok üzdü. Kulüpde, Rüçhan Adlının görevinden istifa etmesini isteyen bir cereyan varmış.

•

Muhtar Kocataş halen Alev Ebüzziya ile birlikte Danimarkada bulunuyor. İstanbullular bu seyahatin bir izdivaç ile neticelenmesini bekliyorlar.

•

Yaz başında eşinden ayrılan Avni Şaşanın kızı Ayşe Şaşa, Kolejin yüksek kısmına girdi. Ayşe bundan böyle kendisini tamamen okumaya verecekmiş.

Oraya buraya dedikodu yazıları yazan bir kadıncağız, Kâmuran Evliyaoğlunun Bakanlığı zamanında Basın—Yayına kapılanmıştı. Aman efendim, velinimeti Bakanken onu nasıl piyazlar, hakkında ne süslü püslü dedikodular yazar, onu şirin gösterecek neler icat etmezdi. Evliyaoğlu gitti, Karasapan geldi. Karasapan, bu! Etliye sütlüye karışmayan adam, dedikoducunun çirkefini mi üstüne sıçratacak.. Tabii, aldırmadı. Ama onun yerini Ardıçoğlu alınca, o işi sıkı tuttu. Dedi ki: "Bak hanım ya buradan para alır, ama doğru dürüst çalışırsın, herkesin tâbi olduğu statüye tâbi olursun, ya da tasını tarağını toplayıp dodekodu sütunlarına göç edersin Ben bakanlığımda şımarıklığa tahammül etmem".

Ve kadıncağızı, kapı dışarı etti.

Aman, şimdi, kadıncağızın yazdığı dedikodu sütunlarında bu Bakandan kötüsü güç bulunuyor. Ne uydurmalar, ne uydurmadılar.. Kadıncağızın gözlüklerinin rengi "kaderiyle makûsen mütenasip" . olarak değiştiğinden tabii hep ters taraftan işliyor.

Hani bunu yapan, bari "fazilet tafrası" satmasa.. Hayır. Bir de, o var. Ne yapalım, bizim toplum her - halde bu, İşte!

SİNEMA

Artistler

Kanerin ölümünden sonra

Geride bıraktığımız haftanın başında, salı günü, Şişli Camiinin içi ve dışı iğne atılsa yere düşmeyecek kadar büyük bir kalabalıkla dolmuştu. Çok kısa süreli aralıklarla kapı önünde bir taksi duruyor, içinden çıkan kara gözlüklü bir kadın- veya erkeği, caminin' dışında yollara taşmış kadınlı erkekli, çoluklu çocuklu «kalabalık çılgınlar gibi alkışlıyordu. Ortalıkta sanki bir cenaze havası değil de, bir filmin ilk gösterilişinin, galasının havası varol.

Taksilerden inen kara gözlüklüler türk sinemasının en ünlü oyuncuları, onları alkışlar arasında caminin avlusuna teşci edenler ise, yerli filmlerin devamlı seyircileriydiler. Avludaki musalla taşındaki tabutun içinde ise iki gün önce fasla miktarda uyku hapı alarak hayatına son vermiş bir başka türk sinema oyuncusu, Suphi Kanar, yatıyordu.

Düşman kardeşler

Kanerin ölümü duyulduğunda sinema piyasası görülmemiş bir şekilde birbirine girdi ve ortalık karıştı. Kanerin bu çeşit bir zayıflık belirtisi göstereceği bir kısım sinemacılar tarafından bekleniyordu. Ama bir kısım sinemacılar için bu, pek şaşırtıcı oldu. Genç oyuncu, son iki yıldır dengesini kaybetmiş bir durumdaydı. Gereğinden çok çalışıyor, gereğinden çok içiyor, çalışmaktan ve içmekten kendini toparlamaya ve dinlenmeye bir türlü vakit ayıramıyordu. Sinirleri gittikçe yıpranmaktaydı. Seyircinin tuttuğu ve beğendiği bir komedyendi. Bu ise, prodüktörün de tuttuğu ve beğendiği bir oyuncu olmak demekti. Geçen yıl Kanar, elliden fazla filmde irili ufaklı rol almış ve birbiri arkasına filmler çevirmişti. Sinema mazisi pek yeni sayılmazdı. Küçük yasta satıcılıkla bu işe atılmış, sonra kademe kademe mesleğin merdivenlerini tırmanmış ve bütün engelleri aşarak günün sevilen oyuncuları arasında yerini almıştı. Kaner. bu seviyeye gelinceye kadar türlü çileler çekmiş, mücadele etmiş ve hiç bir engelden yılmamıştı. Fakat unuttuğu küçücük bir nokta vardı ki, o da. asıl mücadelenin bu seviyeye çeldikten sonra başladığı ve devam ettiğiydi. Kaner işin burasına gelince durdu. mücadeleyi bıraktı ve sonunda da oyunu kaybetti.

Yıpranmış, sinirleri, yorgun vücudu ve iç dünyasının karmaşıktan genç oyuncuyu içkiye doğru götürüyordu. Bu, onun çalışma hayatını sekteye uğratan bir unsurdu. Bu yüzden prodüktörler kendisinden yavaş yavaş uzaklaşmağa başladılar. Böylece Kaner, yalnızlığa itilen bir oyuncu durumuna geliyordu. Halbuki seyirci ile Kaner arasında değişen hiç bir şey yoktu. Ama seyirci, oyuncuya, prodüktör kadar yakın değildir. Gitgide, çekim sırasında ortaya çıkan aksamalar, Kanerin elinde olmaksızın işlediği "iş suçları" — geç kalmalar, unutmalar, işe gelmemeler — prodüktörü Kaner hakkında bazı tedbirler almaya kadar götürdü. Başlangıçtaki yapışık kardeşler ayrıldılar, birbirlerine düşman gözüyle bakmaya başladılar.

Suphi Kaner son filminin bir sahnesinde

Sonun başlangıcı

Son damla

Prodüktörlerin kendi ortak menfaatlerini korumak amacıyla kurdukları bir cemiyetleri vardır. "Türk Film Prodüktörleri Cemiyeti" adını taşıyan bu kuruluş, ana nizamnamesine göre, türk filmciliğinin teknik ve sanat itibariyle çağdaş seviyeye ulaşması, gelişmesi ve korunması yolunda çalışmak, yerli filmlerimizi iç ve dış piyasalarda lâyıkı veçhile tanıtmak ve yerli film sanayiimizin inkişafı için stüdyo mütehassısı, teknisyen, rejisör, operatör, sinema sanatkârı yetiştirmek için faaliyette bulunmak üzere kurulmuştur. Fakat, başka kuruluşlarda olduğu gibi, bu sayılıp dökülenler sadece ve sadece kâğıt üzerinde kalmış ve cemiyet - vaadetmeden geçti - nizamname gereğince yapması gerekenleri bile yerine getirememiştir.. Yalnız "f" maddesi müstesna!.. Nizamnamenin "f" maddesi, cemiyeti, "prodüktörleri izrar eden hallere sebebiyet veren sinemacılar, işletmeciler ve yerli film endüstrisinde çalışan operatör, rejisör,' teknisyen ve sinema sanatkârı gibi kimselerin bu hal ve hareketlerine karşı müşterek tedbirler ve müeyyideler tesbit etmek ve bunları tatbik etmek" ile görevlendirmektedir, Kanerin prodüktörlere uygunsuz gelen "iş suçları", sonunda, Türk Film Prodüktörleri Cemiyetine şikâyete kadar götürüldü ve-toplanan yönetim kurulu. "aradaki anlaşmazlık halledilene kadar Suphi Kanere iş verilmemesini rica" kararım aldı.

Karar, ertesi günü ortalığı birbirine kattı. Daha doğrusu bu katış, Kaner ile basın arasında oldu. Kanere göre, bu bir "boykot" tu ve prodüktörler artık kendisine bir daha iş vermeme kararı almışlardı. Son derece üzgündü, çalışmış, didinmiş, sıfırdan başlayarak bugünkü duruma yükselmişti. Cemiyet kendisi hakkında bu çeşit bir "boykot" 'kararı alamazdı, almaya da hakkı yoktu.

Var mı, yok mu?

Kanerin ölümünden sonra da suyun yüzündeki çekişme, bu "var mı, yok

Şimdi ne olacak ?

T. KAKINÇ

Türk sinemasında bir oyuncu öldü: Suphi Kaner, Kaner için, işveren durumundaki Türk Film Prodüktörleri Cemiyeti, ortak menfaatlerine sarar geldiği iddiasiyle «bundan böyle iş verilmemesi ricası" kararını alınıştı. Alınan karar gerçekte tek taraflıdır ve bir tarafın menfaatleri korunurken öbür tarafınkiler ya kısıtlanmış, ya da tamamen ortadan kaldırılmıştır. Bu çeşit bir anlaşmazlıkta işveren ile emekçi arasına - başka ülkelerde - sendikalar girerler ve anlaşmazlığın çözümüne uğraşırlar. Türkiyede sinema işçilerinin menfaatlerini savunan bir sendika yok değildir, fakat kuruluş sırasında sakat bir görüşün ağır basması sebebiyle sinema oyuncuları işçiden sayılmamış ve sendika üyeliğine kabul edilmemişlerdir. İleri sürülen sebep, dünyanın hiç bir yerinde sinema oyuncularının teknisyenler, rejisörler ve senaryocularla bir arada sendikalaşmadığı üzerinedir ve -maalesef de- doğrudur. Fakat yine dünyanın hiç bir yerinde ışıkçılarla operatöler, senaryocular ve rejisörlerle teknisyenlerin bir araya geldiği ikinci bir sendika daha yoktur. Yoktur, çünkü yine dünyanın her yerinde meslek dalları kendi aralarında birleşmiş ve sendikalaşmaya gitmişlerdir.

Türkiyede sinema oyuncuları -ya işi bir meslek saymadıklarından, ya da gelgeç saydıklarından- bir sendika kurma gereğini duymamışlardır. İşverene karşı güçlü olmak, haklarının savunulmasında direnmek İçin sendikanın şart olduğunu bugün Suphi Kaner olayı yeniden ortaya koymuş bulunuyor. Sine-İşin yanlış tutumu düzeltilebilir mi? Elbette! Yeni Suphi Halterleri kurtarma yolunda, Sine-İş, kurulduğundan bu yana ilk olumlu adımı atabilir ve bir küçük tüzük maddesinin değişikliğiyle sinema oyuncularını çerçevesi içine alabilir. Bu. sendikanın güçlenmesi bakımından da faydalı bir oluştur. Bu olmadığı takdirde, sinema oyuncuları kendi aralarında birleşmeli ve bir ayrı sendika kurmalıdırlar. Ama bu yeni sendika da kurulmuş olanın hem çalışma alanını daraltacak, hem de gücünü zayıflatacaktır. Bu nokta her zaman gözönünde bulundurulmalıdır.

Suphi Kaner öldü, Onun ölümü ve ölüme sebebiyet veren olay, geride kalan oyunculara -dilenir ki- iyi bir örnek ve acı bir ders olsan. Birleşsinler ve gelecekteki bu çeşit acı olaylara karşı çıksınlar. Dengenin sağlanması İçin bu, şarttır. Boykota karşı intihar etmenin asıl kurtuluş yolu olmadığım sinema oyuncularımız ancak bu şekilde ispatlayabilirler. Gerisi, eski bir Şeyimle, laf-u güzaftır!

mu?" da devam etti. Gerçi Kaner, Türk Prodüktörler Cemiyetinin bir üyesi değildi ama, üyesi olan birçok prodüktörün "f" maddesi gereğince menfaatini haleldir etmiş ve dolayısıyla yapılan şikâyet üzerine de cemiyet bu türlü zecri tedbire başvurmuştu.

İleri sürülen bir başka noktaya töre, cemiyetin aldığı bu karar, ne cemiyete, ne başka bir derneğe ve ne de sendikaya kayıtlı olan Kanerin Anayasanın vatandaşa tanıdığı çalışma hürriyetini kısıtlayıcı ve — dada ileri götürülürse — ortadan kaldırıcı bir nitelik taşımaktaydı. Cemiyet, kendi üyelerinin ortak menfaatini korumak amacıyla yine kendi arasında bir takım tedbirlere başvurabilirdi. Ama bunu bir bildiriyle yaymak ve işi bir çeşit "teşhir" e kadar götürmekle nem Cemiyetler Kanununu çiğnemiş; ve hem de Anayasanın vatandaşa tanıdığı çalışma hürriyetini hiçe saymış oluyordu.

İkiye ayrılanlardan bir başka grup da Kanerin ölümünü kendi çıkarına ve gazetelerde kendi reklâmlarının yapılması uğruna alabildiğine kullanmaktaydı. Kaneri prodüktörlerin bu kararı "öldürmüştü", cemiyet cemiyet değil bir "katiller birliği" ydi. Zavallı Kanerin öcü bunlarda bırakılmamalı. duruma hâlâ seyirci kalan adalet mekanizması işe el koymalıydı. Kaner. sadece ve sadece bu "boykot" kararı yüzünden kendine kaymıştı.

Unutulan tek şey-veya bu yaygarayı, koparanların unuttuktan tek şey - şimdiye kadir nerede olduklarıdır. Kanerin bu ilk kendine kıyma teşebbüsü olmadığı gibi prodüktörlerin de Kanerden bu ilk şikâyetleri değildir Kaneri sevenler o Tünlerde ortalıkta. Diyoienin gündüz fenerle adam aradığı gibi arandılar, fakat ve yazık ki bulunamadılar.

Yaygaracılar — daha doğru bir deyimle ölü Ticaret T. A. Ş. mensupları — gazeteleri tek tek dolaşarak şimşekleri prodüktörler üzerine çekmeye çalıştılar ve bunda başarı da sağladılar. Cenazenin kaldırıldığının hemen ertesi günü "Suphi Kaneri Sevenler" adına düzenlenen bir basın toplantısında yine prodüktörler ve cemiyet yaylım ateşine tutuklu. Her önüne gelen bir lâf etti ve durum öylesine karışık bir hal aldı ki, ciddi Cumhuriyet gazetesi ertesi gün şaşkınlığını açıklamaktan kendini alamadı.

Bu da kim?

"Suphi Kaneri Sevenler" in düzenlediği basın toplantısında en ilgi çekici kişi, kendisim Film—İş Sendikası Başkanı olarak tanıtan ve bu sıfatla konuşan orta boylu, saçları dökülmüş bir adam oldu. Gerçekte böyle bir sendika var mıdır? İşin buran bilinmemektedir. Sinema işçilerini çatısı altında toplayan tek bir sendika vardır ki (Sine—İş) o da bu olaya uzaktan seyirci kalmayı tercih itti ve sustu. Sustu, çünkü kendisini ilgilendiren bir nokta yoktu. Kaner, üyesi değildi. İşveren durumundaki Türk Film Prodüktörleri Cemiyeti ile üyesi olmayan biri arasındaki geçmişteki bir anlaşmazlık için araya girmesi, sendikanın gerçek kişiliğini bozabilirdi Halbuki yerden bitme Film—İş—üyesi olmadığı halde — Kanere sahip çıkıyor, prodüktörleri suçluyor, onlardan hesap soruyordu!

Prodüktörler, basın yoluyla kamu oyunun kendileri aleyhine döndüğünü görür görmez mukabil bir basın toplantısı yapmayı eklettiler ve sıcak bir Ağustos gününde buzlu şerbetlerle gazetecileri şık cemiyet binasında topladılar.

Cemiyet adına sözcü olarak seçilen Hürrem Erman, konuşmasına ılımlı başlayıp ılımlı bitirdi. Kendileri de bu ölümden çok üzgündüler. Kaner sinemamız için bir kayıptı, fakat bu kayba — katiyen — kendilerinin almış oldukları "rica" yollu karar sebep olmuş değildi. Cemiyet, ana nizamnamenin tanıdığı bir hakkı kullanmış ve üyelerini bu konuda uyarmıştı!.

Basın mensuptan önce kızgındılar. Toplantı başlamadan, kuliste bir arava gelmişler ve prodüktörleri kıstırmayı kurmuşlardı. Fakat Hürrem Ermanın ilimli konuşması gergin havayı yatıştırdı ve Kanerin kişiliği hakkında konuşan bir başka meslekdaşı da bazı merceklerden söz açınca, ortalık sütliman kesildi.

Yalnız, ortada anlaşılamayan bir nokta var ki o da, her iki basın toplantısında da bir sonuca varılamamış olmasıdır, Türk Film Prodüktörleri Cemiyeti bu çeşit bir karar almakla Anayasanın vatandaşa tanıdığı çalışma hürriyetini kısıtlamaya veva ortadan kaldırmaya hak sahibi midir, detil midir? İşin bu tarafı bugün de askıdadır.

T İ Y A T R O

Atina

Atina Festivali

Turizmin en verimli devresi olan yaz aylarında, yunanlı komşularımız festivallerin arkasını kesmiyorlar. Epidauros Festivali biter bitmez Atina Festivalini başlatıyorlar.

Başbakanlığa bağlı Turizm Ofisinin kurduğu ve her mevsim biraz daha geliştirerek devam ettirdiği Atina Festivalinin dokuz yıllık bir geçmişi var. İlk zamanlar kendi imkânlarıyla yetinen bu Festival, son yıllarda -turizm bakımından Atinanın kazandığı öneme paralel olarak- milletlerarası bir karakter almıya yöneltilmiş, büyük malî fedakârlıklar sayesinde bunda muvaffak da olunmuştur. Yunan Turizm Ofisine 2 milyon liraya mal olan -ve masraflarının dörtte üçünü gişe geliriyle karşılamıya başlamış olan - Atina Festivali şimdi Avrupanın en seviyeli festivallerinden sayılıyor. 24 Temmuzdan 22 Eylüle kadar süren faaliyetine ait çok zengin programa bir göz atmak bu konuda insana yeteri kadar fikir vermiye yetiyor.

Bu programda neler yok ki... Atina Devlet Tiyatrosunun antik dram ve komedi - Aristophanes - temsillerinden. Devlet Orkestrasının yabancı solistlerle verdiği büyük konserlerden, Yunan Kadınlar Birliği "Lyceuin Club"ün tertiplediği milli dans gösterilerinden çok yabancı toplulukların çeşitli faaliyeti geniş yer tutuyor. Bunlar arasında Zürich'in ünlü Oda Orkestrası, Marcelle Tassencourt'un "Tiyatro ve Kültür" topluluğu - Pierre Vaneck'le "Le Cid" ve Polyeuete" temsilleri-, Margot Fonteyn'in İngiliz bale topluluğu, Frankfurt Operası - "Salome" ve "Elektra" temsilleri-, Berlin Radyo Senfonik Orkestrası, Maurice BeJart'ın ünlü "Yüzyıl Balesi" ve Von Karaian idaresindeki Viyana Filarmonisi var.

Herode Atticus Tiyatrosu

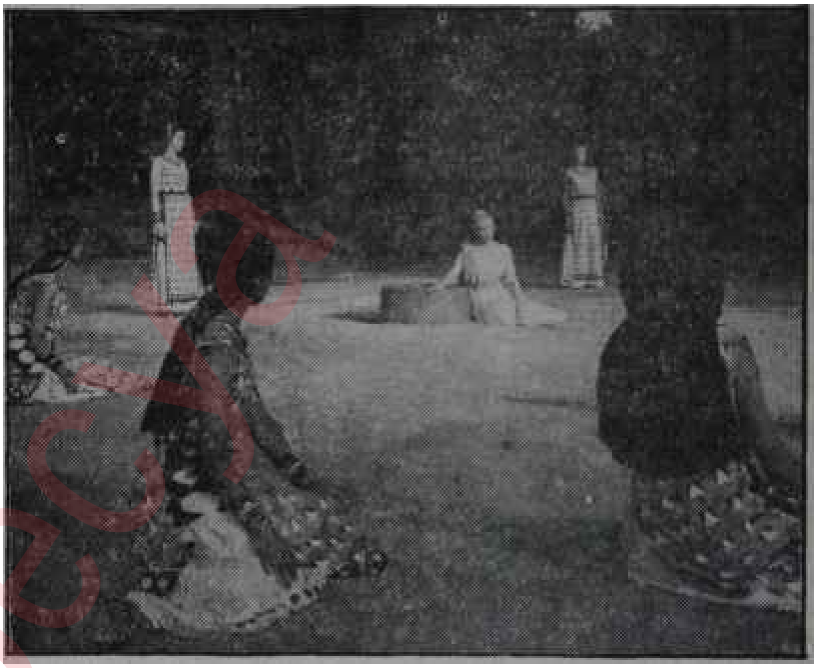
Atina Festivalinin temsilleri ve konserleri Atinanın içinde Akropolis eteklerindekl Herode Atticus odeonunda veriliyor. Bu tiyatro, adından da anlaşılacağı gibi, Romalılardan kalma bir binadır. "Muazzam servetini eski yunan sitelerinin restorasyonuna ve hipodrom, tiyatro, kaplıcalar gibi halka yararlı olacak büyük yapılara harcamış olan ünlü Konsül ve retorik hocası Herode Atticus -Tiberias Claudius- tarafından II. yüzyılda yaptırılmıştır. 3500-4000 kişi alan ve son yıllarda devamlı tamirler gören bu açıkhava tiyatrosu, sahne tarafı da kaim bir duvarla kapalı olduğu için, mükemmel bir akustiğe sahiptir. Bu sayede müzikli oyunlarla konserler için, yapılışındaki maksada uygun olarak, bugün de gerçek bir "odeon" vazifesi görebilmektedir.

Atina Festivalinin çeşitli gösterilerinde bilet fiyatları daima değişiyor. Meselâ Yunan Devlet Tiyatrosunun temsillerinde 12-4 lira arasında iken yabancı trupların, orkestraların, bale topluluklarının temsil ve konserlerinde 80-15 lira arasında artabiliyor. Hattâ Margot Fonteyn balesi, Von Karaian idaresindeki konserler gibi çok pahalıya malolan topluluklar için 140-30 liraya çıkabiliyor.

Açılış temsili "Bakkha'lar"

Atina Festivalinin 29 Temmuz açılış gecesi için seçilmiş olan oyun Euripides'in "Bakkhalar"ıydı. 1944 de. Klâsikler serisinde, Sabahattin Eyüboğlunun sanatçı kalemiyle dilimize kazandırılmış, ne yazık ki bizde oynanmamıştır. Kitap halinde okumamış olanların bu tercümeyi okumaları büyük bir kazançtır. Çünkü Euripides'in en lirik oyunlarından birini zevkli, akıcı bir çeviriden okumakla kalmıyacaklar, tiyatro sanatını doğurmuş olan Dionysos dininin şiir yüklü bir övgüsünü de dinlemiş olacaklardır.

"Bakkha'lar" Euripides'in İsadan önce 408 yılında, Atinadan lâyık olduğu saygı ve itibarı görmediği için, göçettiği Makedonyada, Pella'da yazılmış, ilk defa da Atinada değil Dion'da, sonbahar olimpiyadlarında oynanmıştır. "Iphigenia Aulis'te", "Aikmeon Korinthos'ta" adlı oyunlarıyla birlikte, ölümünden iki yıl önce yazdığı son trilogia'nın üçüncü oyunudur Konusu, Dionysos dininin yayılmasını yasak eden Thebai Kralı Pentheus'un Bakkhalar tarafından parça parça edilerek cezalandırılmalıdır. Ona bu cezayı verenler arasında, Dionysos'un mistik bir çılgınlığa sürüklediği, kendi anası Aglaue de vardır. Aklı başına gelip elindeki "tyrsos"un ucunda oğlunun kesik başını görünce deli gibi olur. Bütün suçu, Bakkhalarla beraber, bu cinayeti kendisine işleten tanrı Dionysos'a yükler. Dionysos -bu oyunun kişilerinden biri olarak sahnededir - kendisini hor görmekle, bir tanrıya hakaret etmekle uğradıkları felâketi hakettiklerini söylediği zaman verdiği cevapta ise, taassuba, batıl inançlara karşı nar zaman akü ve sağduyuyu savunmuş olan Euripides kendini duyurur: "Tanrılar öfkelerinde insanlara benzememeni"

Epidauros'ta "Helena"
Şimdi Atina festivalimin gülü

Atina Festivalinde "Bakkha"lar
Diomysos'u mest eden koro

Sahnedeki oyun

"Bakkha'lar" ünlü yunan tragedia sanatçısı ve rejisörü Alexis Minotis tarafından, geçen mevsim Epidauros'ta sahneye konulmuş, bu yaz mevsimi de Atina Festivalinin ilk oyunu olarak programa alınmıştır, Herocle Atticus odeonunun taş duvarlı sahnesine pek uygun düşen sade ve güzel dekorları Clonis tarafından çizilmiş- Dionysos'un çılgına çevirdiği Bakkha'-ların -yani oyunun aksiyonuna katılan koronun- dinamizmini, Euripides'in belki ilk defa bu eserde kendini kapıp koyuverdiği lirizme, zarar vermeden, canlandıran o güzel sahne müziğini de "Pire'li Çocuklar" filminin adını dünyaya duyurduğu Hacidakis yazmıştır. Dionysos rahibelerinin mistik coşkunluğunu, o kutsal ve İlkel sarhoşluğu canlandıran kadınlar korosuna büyük bir çekicilik kazandıran ustaca koregrafi ise A Minotis ile Maria Hors'un eseridir.

Bu önemli oyunu özenle sahneye koymuş olan Minotis, Kadmos rolünü de üzerine almış. Yaşlı anneyi, Aglaue'yl de eşi ve Yunan tragediâsının çağdaş büyük şöhreti madam Katina Paxinu oynuyor ve hayli ilerlemiş yaşına rağmen büyük başarı gösterlyor. Öbür rollerden Dionysos'da Nicos Tioias, Tiresias'da Yannis Apostolidis, Pentheus'da Vassilis Canakis üstün oyunlarıyla dikkati çekiyorlar. Ama, tesirli sesi kadar ifadeli oyunu ve sürükleyici danslarıyla asıl dikkati çeken ve yarının büyük kadın sanatçılarından biri olacağı bakışlarında okunan» Bakkha'lar korosunun başı -birinci korobaşı - Pitsa Capltslnea idi.

Muzenidisin "Helena"sı

Atinada 40 dereceyi bulan sıcakların, öğleden önce, akşam vakti ve gece olmak üzere, günde üç ayrı oyunun -provasını yapmaktan - bu arada otele uğrayıp misafirleri de görmekten - alıkoyamadığı Muzenidis, son yıllarda, Atina Devlet Tiyatrosunun en önemli rejisörlerinden biri olmuştur. Sahneye koyduğu antik tragedialar daha çok Euripides'in tragedialarıdır ve bunlar arasında "Helena" da vardır. Geçen yıl Epidauros'-ta prömiyeri verilmiş, bu mevsim de Atina Festivaline alınmış ve programın ikinci eseri olarak oynanmıştır

Helena'larla -Selâhattin Batunun. Afikarada sahneye koyduğu, "Güzel Helena"sındanberi - yakın Aşinalığı olan Muzenidise bu sefer Euripides'in "Helena"sı kısmet olmuş. O da bu güzel kısmete güzel, gerçekten çok güzel bir reji ile layık olduğunu isbat etmiş. Denilebilir ki Müzeni dişin yeni "Helenâ"sı. son yıllarda Herode Atticus sahnesinde gördüğümüz en güzel antik dram rejisi, bir üslûp ve âhenk örneği idi.

"Helena" da "Bakkha'lar" gibi, Klâsikler serisinde -Vahdi Hatay çevirisi, 1945- çıkmıştır. Euripides bu tragediasında, masalın Homeros deslanındaki versiyonunu değil, tarihçi Herodotos'un - akla çok daha yakın olan- versiyonunu konu olarak almış. istelik, bir güzel kadın için girişilen on yıllık Troia kuşatmasının ve o kanlı savaşların manasızlığını belirterek yurttaşlarını öfkelendirmek pahasına... Şair ruhunun ilham ettiği bazı değişikliklerle masala hem fantastik, hem tesirli bir ifade vermekten de çekinmemiş. Euripides'e göre Troia'da kalan Helena, kıskanç Hera'nın "esir" den meydana getirdiği bir hayal kadındır. Gerçek Helena ise, o öfkeli tanrıçanın adamı olan Hermes tarafından Mısır Kralına emanet edilmiştir. Troia savaşından sonra, hayal Helena'yı karısı sanan Menelaos, dönüşte fırtınaya tutulup Mısır kıyılarına çıkar. Gerçek karısı, gerçek Heiena ile karşılaşır ve onu tanır. Mısır Kralı ölmüş, yerine geçen oğlu Helena'yı kendine eş seçmiş, onunla evenmeğe hazırlanmaktadır. Çileli karı koca, genç kralın kızkardeşi Theonoe'nin yardımıyla yurtlarına dönmek üzere kaçarlarken hayal Helena göklere yükselip kaybolmuştur.

Sahnedeki oyun

Muzenidis, Clonisin dekorları, Phokas'ın kostümleri, Arghiris Kunadis'in müziği ve Tatiana Varuti'nin koregrafisiyle - belki hepsini oyuna vermek istediği genel üslûp ve ifade çizgisinde birleştirerek- çok ağırbaşlı, ölçülü, beşeri yönü eserin fantastik havasını unutturacak kadar da duygulu ve zarif bir reji meydana getirmiş. Her zamanki gibi, yunanlı esir kızlar korosuna kazandırdığı plâstik ifade ise göz doyuruyor.

Ama gördüğümüz "Helena" temsilinin büyük talihi, oyuna adını veren kahramanda, gerçekten bir güzel Helena olarak yaratılmış olan Anna Synodinu gibi bir sanatçı bulmuş olmasıdır. Sanatı güzelliğini, güzelliği zarafetini bu kadar mükemmel tamamlıyan bir Helena bulmak her zaman kolay değildir.

Öbür rollerden en önemlisi olan Menelaos'da Thanos Kotsopulos - Epidauros'ta gördüğümüz "Alkestis" in Admetos'unda pek beğenmediğimiz bu atlet yapılı komedyen - bu sefer Troia'-dan dönen yorgun İsparta Kralını son derece tabii, rahat ve sevimli bir oyunla canlandırıyor. Mısır - Kralının kızkardeşi Theonoe'yi oynıyan Kakia Panayotu ise, kişiliği olan vakarlı oyunuyla dikkati çekiyor.

Faydalı temaslar

Türk heyeti, iki hafta süren Atina ve Epidauros gezisinden, yunan tragediasının beşiğinde yeniden sahneye konulmuş birkaç güzel örnek görüp, gözü ve gönlü aydınlanmış olarak döndü. Hattâ bu kadarla da yetinilmedi. Atina Büyük Elçimiz Nedim Veysel İlkinin, türk heyetini davet etmek nezaketini gösteren Yunan Dış İşleri Bakanlığı kültürel münasebetler dairesi genel müdürü Tetenes'in, I.T.I Yunan Milli Merkezi Başkanı sanatçı Mıratın, Piraikon Tiyatrosunun kurucusu ve rejisörü Rondirisin ve Muzenidisle, çok uyanık -sanat işleriyle her zaman yakından ilgilenmiş ve aralarında AKİS'in Tiyatro yazarının da bulunduğu bir heyetin. 1960 da yaptığı Atina turnesinde değerli yardımlarda bulunmuş olan- Basın Ataşemiz Süleyman Karaoğlunun, bu vesileyle, küçük heyetimiz şerefine verdikleri samimi yemeklerde, tertipledikleri toplantılarda iki memleket arasındaki dostluk münasebetlerini kültür ve sanat temaslarını artırarak geliştirmenin lüzumu üzerinde durmak fırsatı da bulundu.

Atina festivalinde "Helena"

Esir Yunanlı kızlar korosu

Bu faydalı temaslar, şimdiden, 6-nümüzdeki mevsim için bazı opera solistlerimizin Atina ve Ankara arasında mübadelesi, Bale topluluğumuzun gelecek yaz Atina Festivaline katılması gibi güzel tasarıların ele alınmasına yol açtı. Balemizin son gelişmeleri hakkında yeteri kadar fikir ve bilgi sahibi olmıyan yunanlı meslekdaşların Ankarada, bu mevsim başlarında verilecek ve Ninette de Valois tarafından sahneye konulacak yeni bir bale eserinin ilk temsiline çağırılmaları Türk-Yunan kültür anlaşmasının - bu sonbaharda Ankarada toplanması beklenen- karma komisyonuna sanat ve kültür mübadelelerini daha planlı bir şekilde düzenleyecek bir eksperler komitesi kurulmasının, hattâ Ankara ve Atinada her iki memleketin birer kültür konseyliği kurmasının tavsiye edilmesi gibi faydalı fikirler de ortaya atıldı ve her iki tarafça hararetle benimsendi. Nihayet önümüzdeki mevsim Ankarada sahneye konulması kararlaştırılmış olan antik bir yunan komedisi için, misafir rejisör olarak, türkçeyi iyi bilen Takis Muzenidisia angaje edilmesi kesinleşti.

Bunların dışında, Devlet Tiyatrosu Genel Müdürü Cüneyt Gökçerle İstanbul Şehir Tiyatrosunun seçkin sanatçılarından ve rejisörlerinden Şirin Devrim, Rondiris, Minotis, Mirat gibi Yunan Tiyatrosunun kalburüstü sanatçıları ile uzun ve çok faydalı meslek görüşmeleri yapmak fırsatını buldular.

İki memleket münasebetlerini karşılıklı bir anlayış havası içinde geliştirecek, kötü politikacıların maksatlı oyunlarını zararsız hale getirebilecek tek yol sanat ve kültür yoludur. Bunun bir ân önce anlaşılması, karşılıklı temasların ve mübadelelerin dana geniş ölçüde arttırılması iki taraf için de hayırlı olacaktır.

Ev

Ev düzeninin önemi

Dünyanın her yerinde, çalışan kadınların yekûnu gün geçtikçe artmaktadır. Yine, gün geçtikçe artan birşey de, ev hayatına verilen önemdir. Çalışan kadınlar, evlerini, tıpkı anneanneleri gibi temiz, tertipli, ekonomik bir şekilde idare etmek istemekte ve uzmanlar da ev işlerini teknik yönden ele alıp, üzerinde incelemeler yaparak, ev kadınına yardımcı olmaya çalışmaktadırlar.

Uzmanların bu konuda yaptığı son araştırmalar, ev işlerinin en önemli safhasının "ev tanzimi" olduğunu ortaya koymuştur. İyi tanzim edilmiş, iyi plânlanmış bir evde, ev ne kadar küçük olursa olsun, her eşyanın bir yeri vardır ve her eşya bir yere aittir. Ortada, kalan, aranınca bulunmayan, beyhude yere kirlenen, tozlanan eşya ev işlerini çok güçleştirir. Ayrıca, böylesi eşya hem evin görünüşünü bozar, hem de zaman kaybına sebebiyet verir. Şu halde aile, bir eve yerleşirken, evi uzun boylu etüd edip, evde her eşya için bir yer bulmalı, yaratmalıdır.

Hergün kullandığımız eşyalar vardır. Temizlik âlet ve edevatı, çanak çömlek, çamaşırlar bu hergün kullandığımız eşyalar arasındadır. Kullanmadığımız halde muhafaza ettiğimiz eşyalar da vardır. Bunların kimisini hatıra olarak, kimisini de birgün işimize yarar düşüncesiyle saklara. Arada sırada, mevsimden mevsime kullandığımız eşyalar da vardır. İşte bütün bu eşyaların, ihtiyaca göre, el altonda, el altına yakın bir yerde veya az açılır bir depoda muhafazası mümkündür. Yerler buna göre ayrılmalıdır. Evde buna göre yerler yapılmalı, ev işleri için her kolaylık düşünülmelidir.

Düzenin sağladığı kolaylık

Fena tertiplenmiş bir ev, uzmanlasın incelemelerine göre, ev işlerini güçleştirmektedir. Meselâ, meyve suyu sıkacak âlet mutfakta bulunmalıdır. Fakat kadınların yüzde otuzu, muhtelif sebeplerle onu yemek odasındaki büfede muhafaza etmektedir. Yemek kitabına da mutfakta iyi bir yer bulmak mümkündür. Ama kırk yılda bir kullandığınız bir bardağın, bir tabağın rafta, hergünkü yemek takımının-yanında durup tozlanması da lüzumsuzdur. Bu kuru kalabalık yüzünden sık sık alinizden kaza çıkacak, birşeyler kırılacaktır.

Ayakkabı dolabının ön kısmında hergün kullandığınız ayakkabılar bulunmalıdır. Plaj ayakkabılarınızla bütün kış burunburuna gelmenizin artık size bir faydası yoktur. Smokin az açılan bir yerli dolapta durabilir. Yatak odanızdaki elbise dolabınız ise çok tıkış tıkış olmamalıdır.

Genel olarak, mimarlar evi yaparken, eşyalara yer ayırma hususunda cömert davranmamaktadırlar. Fakat evlere sonradan dolaplar, raflar, gizli gözler ilâve etmek mümkündür. Merdiven altlan, koridorların tavana doğru üst kısımları, banyo ve mutfakta boş duvarlar, ortada kalmış pek çok eşyayı barındırabilir. Kapalı dolaplar, raflar veya gizli dolaplar, aynı zamanda, bu boşlukları güzelleştirecektir.

Moda

Chanel konuşuyor

Parisli büyük terziler, son yıllar içinde, büyük çapta müşterilerini Kaybetmiş durumdadırlar. Bu yıl da gene birkaç büyük modaevinin kapanması beklenmektedir. Buna sebebiyet veren şey, doğrudan doğruya, bu modaevlerinin çağımızın ve günün icaplarına uyamamaları ve değişen "moda zihniyeti" ni yeteri kadar benimsememeleridir. Büyük terzilerin uğradığı fırtınadan yakayı kurtaran ve aksine daha çok parlayan kadın terzisi Chanel ise, modanın herşeyden evvel yaşayış tarzına intibak şeklinde ele alınması gerektiğini söylemektedir.

Chanel yalnız bir moda oynatıcısı değildir. O, Birinci Dünya Savaşından ğtibaren kadının hürriyeti için çalışmıştır. Chanel'e göre, hürriyet kıyafetle de tahdit edilebilmektedir. Nitekim o, kendi saçlarını kısacık keserek, kadını usun saçtan kurtarmış ve ona iş hayatında rahatça giyinebileceği elbiseler yapmış, modada bir büyük ihtilâl yaratmış ve modayı erkeklerin inhisarından kurtararak, kadına sade giyim mefhumunu aşılamıştır Sveter — etek modası, rahat tayyör modası hep Chanel'in ortaya attığı icatlardır. Yalnız o, kadının erkekleşmesine katiyyen razı değildir. En sade tayyörü kadınvâri teferruatla yumuşatmakta, kendisine has bir incelikle kadınlaştırmaktadır. Bu yıl Pariste toplanan milletlerarası bir moda jürisi Chanel'e "Ölmez Chanel" lâkabını vermiştir.

Bir Chanel tayyör

Zerafet

Kadına lâzım olan

Chanel, kendisini hiç değişmemekle ve hep aynı modelleri tekrar etmekle itham edenleri "modern hayati" tanımamakla itham etmiş ve ortaya, "Erkekler her mevsimbaşı yeni bir kılığa giriyorlar mı?" diye bir soru atmıştır. Hayır, erkekler her mevsimbaşı yeni bir kılığa girmemektedirler. Şu halde, bugün erkeklerle ayni hayatı yaşıyan kadınların başka türlü yapmalarına lüzum yoktur ve kadınlar, bugün yaşadıkları hayat icabı, artık âni moda değişikliklerine iltifat etmemekte, bunu lüzumsuz bir lüks saymaktadırlar. Bir terzi, bu şartlar içinde yaptığı bir şeyi bir yıl içinde iki-üç defa değiştirmemen ve modayı kendi ağır değişme ve gelişme hareketine terketmelidir. Fakat renkleri küçük bir teferruat, bir buluş, ayni modellere yenilik ve câzibe getirebilir ki, kadın da bugün zaten bunu aramaktadır. Kadının yeni baştan değişmeye, tâkati yoktur.

Giyimine dikkat eden bir erkeğin bir spor kıyafete, bir şehir kıyafetin,

yaşadığı hayata göre bir smokin vb gece elbisesine ihtiyacı vardır. Bol gömlek, bir-iki pantolon onun ihtiyaçlarını tamamlar. Kadının da bugün, ayni tip gardroba ihtiyacı vardır. Bu bakımdan, kadının ömrünü yumuşak tayyörler içinde geçirmesi mümkündür ve kadın bu kıyafet içinde hem rahat edecek, hem de kendisini şık hissedecektir. Şık bir kadın bir spor tayyör, bir şehir ve bir gece tayyörü, ve bir de gık bir gece elbisesiyle gerçekten bütün ihtiyaçlarını karşılıyacaktır. Yalnız, bu tayyörlerin renkleri, kumaşları ve teferruattan ile çok kadınvâri elmaları şarttır. Özellikle kışın kadın bu düz kıyafetlerini çeşitli kolye ve bileziklerle süslemelidir.

Blûz şarttır

Blûzsuz giyilen tayyörlere Chanel hiçbir zaman rağbet etmemiştir. Bir kere, bluz giyilmediği takdirde, tayyörün temizliğinden şöphe etmek gerekir. Kadın, büroda ceketini çıkartıp, tiril tiril bluzu ile çalışmalıdır.

Tweed ve iyi jerseler, spor ve şenir tayyörlerine en iyi giden kumaşlardır. Kaliteli kumaş ve iyi dikiş bu kıyafetler için şarttır, fakat neticede bunlar çok ekonomiktir. Bu tip yumuşak bir kadın tayyörü, iç açıcı bluzları ile, yıllarca, bıkılmadan giyilir. Ekserisi yakasız olup, süslü bir bordur ve bir sutaşla, bazen kıymetli düğmelerle süslenmiştir. Dümdüz, yumuşak ceketlerin ekserisinde üstten cepler vardır. Bu cepler de gene sutaşla, düğme veya herhangi bir teferruatla zenginleştirilmiştir ve kadına, muhayyelesini kullanma fırsatım verir. Mesela tweed'e güzel bir spor kıyafet, kalın bir jerse ile bir şehir kıyafeti ve tok bir düz renk İpekli veya simli yünlü ile bir gece kıyafeti yapılabilir.

Kendini ilân eden bir lüks kadar bugün göz tırmalayıcı birşey tasavvur edilemez. Bir mantonun içi dışından daha değerli olmalıdır. Redingot tipi düz bir gece mantosunu meselâ ağır bir ipekli ile astarlamak ve buna ayni ipekliden zarif bir gece elbisesi ilâve etmek hoş bir fikirdir. Uzun gece elbiselerinin ön kısmı arkadan biraz kisa olmalı ve kadına rahat yürüme fırsatı vermelidir. Rahat ve câzip bir yürüyüşe müsaade etmiyen bir elbise güzel olamaz.

Bu kış parlak, cazip renkler modadır. Kadın sokakta, büroda, evde daima canlılık taşımalıdır. Bunun için silik pastel renkler bile dalma göz alıcı bir renkle meydana çıkarılmalıdır. Kırmızı, muhtelif tonları ile çok kullanılacaktır.

Köy Okulları

Jale CANDAN

Memleketimizde okur yazarların nüfusumuzun ancak yüzde 40'ını teşkil ettiği bilinmektedir. Bunların büyük çoğunluğuna ise şehirde bulunan erkekler teşkil etmektedir. Halbuki kalkınmamızı ancak köylüyü ve kadını okutarak, eğiterek ve onlara, içinde bulundukları yoksulluğu yenebilecek bilgi fi vererek gerçekleştirebiliriz. Bu bakımdan en şanssız olan köylü kadının, gelenek ve görenekleri yıkarak, yaşamaya mahkûm edildiği ilkel sosyal hayattan kurtulması da ancak bu eğitimle mümkün olacaktır.

Bütün ileri toplamlarda, köylünün okutulması ve cehaletten kurtarılması, samimi yöneticilerin başlıca kaygusu olmuştur. Bugün meselâ devletçi bir memleket olmıyan Birleşik Amerikada, lise tahsili tamamiyle bedava olup, bu İmkân bütün çocuklara aynı şekilde verilmektedir. Öyle ki, bugün Amerikada "public school'larda okuyan çocukların yüzde 55'i köy çocuklarıdır. Eyaletler, okul masraflarını, halktan topladıkları muhtelif vergilerden çıkartırlar, fakat bütün çocuklara dağıtılan kitap, kalem, kâğıt bedavadır. Okul idaresi, çocukları, meşhur sarı otobüsleri ile bedava olarak okula getirip götürür. Birçok yerlerde bedava, bazılarında da sembolik" bir para karşılığı çocuklara besleyici, zengin gıdalı öğle yemekleri verilir. Amerikan vatandaşının, birçok konularda, memleket için hayırlı bir standart görüşe sahip olabilmesi işte bu "eşit eğitim" imkânı ile sağlanmıştır ve bu toplum kalkınmasının temelini teşkil etmektedir.

Milli Eğitim Bakanı Dr. İbrahim Öktemin, Köy Enstitülerinin, günün şartlarına uygun olarak tekrar açılacağım bildirmesi, bu bakımdan, son günlerin en ferahlatıcı ve umut verici haberlerinden biri olmuştur. Köy Enstitüleri teşkilâtı, köy eğitimi konusunun yeni baştan ve çok daha olumlu bir şekilde ele alınabilmesini sağlıyacak çok kuvvetli bir unsurdur ve geçmiş tecrübeler de bunu ispat etmiştir.

Eğitim sisteminde esaslı değişikliklere gittiğimiz şu günlerde "köy okulu ve köy eğitim meselesi'ni yeni baştan ele almak «orunda bulunduğumuz ise açıktır.

Köy çocuğuna yalnız okuyup yazma öğretmekle, ona kısa zamanda unutacağı bir takım nazari bilgiler vermekle, onu ezberciliğe itmekle yetinemeyiz. Köy çocuğu, herşeyden önce içinde bulunduğu yoksulluğu yenmesini kendisine öğretecek olan bilgiyi ve iradeyi kazanmalıdır. Kültür dersleri yanında onun iş eğitimine, teknik ve tarımsal bilgilere ihtiyacı vardır. Ancak o zaman öğrendi ki erini uygulamak fırsatını bulacaktır. Çoçuğu bu şekilde yetiştirecek, köyün güç şartlarına kolaylıkla intibak edebilecek, bu şartları yenme azmini içinde taşıyacak öğretmenin ise ancak, en ideal şekilde, köyden yetişeceğini kabul etmek gerekir. Bu sebeple, köy çocuklarına, köy enstitülerinde bu imkân daha geniş nispette verilmelidir.

Bundan bir süre önce güney sahillerimizde, bir köyde, hayvanlarını otlatmakta olan küçük bir kıza rastlamıştım. Okuyup yazma bilip bilmediğini sordum, "Bilirdim ama unuttum" dedi.

Üç yıl okula gitmiş, okumuş ve unutmuş. Türk köylüsü gerçekçidir. Köy okulu köy çocuğu için daha verimli olursa, köylü okula daha fazla yardımcı olacaktır.

Köy eğitim sistemine, gerçekçi bir bakışla yenibaştan eğilmek şarttır. Çocuk, öğrendiğini unutmamalı ve gündelik hayatına uygulayabileceği pratik bilgileri de, diğer bilgilerle beraber kazanmalıdır.

S P O R

Yüzme

Ferdi Yüzme Birincilikleri

Geride bıraktığımız haftanın Üzerinde en çok düşünülmeğe değer hadisesi Adanada geçti. Evvelce hazırlanan program gereğince 11 bölgeye bağlı yüzücülerin katıldığı Türkiye Ferdî Yüzme Birinciliklerinde Çukurovalı gençlerin yüksek bir başarı elde edecekleri evvelden tahmin edildiği için ne dereceleri, ne de tek tek klasmanlarda aldıkları, birincilikler ve ikincilikler kimse için bir sürpriz teşkil etti. Bu, bol bol hak edilmiş bir yüzaklığı idi. Ancak sunu da söylemek yerinde olacaktır: Bu başarının temelinde iyi düşünülmüş, şartlara ve ihtiyaçlara cevap veren bir tesis ve inşa programının payı büyük olmuştur. Daha 1942 yıllarında hazırlanıp inşasına başlanan Adana yüzme havuzu İle, ayni gerekçe ile tahakkuk ettirilen Konya veledromunun türk sporuna getirdikleri büyük fayda şimdi apaçık meydandadır. Bu tesislerin verdiği örnek, Sapancada kayıkhaneler yapma sevdasına kapılanları uyarabilirse ne iyi!..

Müsabakalara iştirak eden bölgeler şunlardır: Antalya, Bursa, Hatay, İçel, İstanbul, Kocaeli, Konya, Trabzon ve Urfa. Bunların içinde en büyük iddiaya da, her evin penceresinden Marmaranın veya Boğazın bir köşesini seyreden İstanbulun sahip olduğuna kimsenin şüphesi yoktu. Ancak Adananın modern tesisinden yıllardır istifade eden Çukurovalılar, bu iddianın tahakkukuna fırsat vermediler. Müsabakalar güzel ve çekişmeli oldu, dereceler de yeni Türkiye rekorları ile sevinilecek birer değer gösterdi :

100 m. Serbest (Büyükler) Mustafa Acet (Adana) 1.00.6— İkinci E. Kepenek (İstanbul)

200 m. Klâsik Kurbağalama 1. O. Aybars (İçel) 2.58 6.

200 m. Sırtüstü 1. B Kurtic (Adana) 2.37.7. (Adana) İkinci, Mithat Hantal (İstanbul)

200 m. Kelebek 1. Erdal Acet (Adana) 2 55.3. İkinci Selahattin Morkal (İstanbul)

400 m. Serbest 1. Ünal Fikirci (Adana) 5.00

4 x 100 Bayrak 1. (Adana takımı) 4.54. 1. İkinci İstanbul

100 m. Serbest (Gençler) 1. Ayhan Karataş (Adana) 1.02.1 Y. T. R.

200 m. Klasik Kurbağalama 1. U. Çilingiroğlu (İstanbul) 3.03.1

100 m. Sırtüstü 1. Tuncay Şenyüz (Adana) 1.19.6.

100 m. Kelebek 1. Reha Ünsal (İstanbul) 1.25.9

400 m. Serbest 1. A. Karataş (Adana) 5.13.7.

4 x100 Bayrak 1. (Adana) 2. (İstanbul)

İkinci günü müsabakalar daha da çetin oldu ve Adana — İstanbul mücâdelesi, daha da belirli bir şekil aldı. İki Türkiye rekoru kırıldı ve Adanalılar 7 birincilik almağa muvaffak oldular. Neticeler :

1500 m. Serbest (büyükler) 1. Ünsal Fikirci (Adana) 20.32.10 2. Fahri Gez (Adana)

100 m. Kelebek (büyükler) 1. O. Aybars (İçel) 1.20.5 2. H. İsotcu (Urfa)

4 x 200 Bayrak (büyükler) 1. Adana

100 m. Kelebek (Gençler) 1. U. Çilingiroğlu (İst.) 1.25.4. 2. R. Onşen (Adana)

400 m. Karışık; (büyükler) 1. Bora Özok (Adana) 6.11.4.

100 m. Sırtüstü (büyükler) 1. B. Kurtiç (Adana) 1.12.1.

4 x 200 Bayrak (Gençler) 1. (Adana) 12.03.5 Y. T. R.

Haberler

Ankara Beden Terbiyesi Bölgesi tarafından hazırlanan Spor Sağlık Merkezi, bu perşembe günü hizmete girmiş olacaktır. Bilhassa fizik tedavi ile spor arızalarının giderilmesi bakımından teçhiz edilmiş bulunan bu merkezin çalışmaya başlamasını memnunlukla karşılamamak mümkün değildir.

•

Akdeniz oyunlarına — bunlar olimpiyat değildir — katılacakların listesi açıklanmıştır. Sporcu ve turist olarak bu geziye 137 kişi katılacaktır. Ayrıca bir başkan, müşahitler, görgü ve tecrübe arttırılması gerekçesiyle ve teri kadar bölge başkam ile tek bir hekim de bu 137 kişiyle birlikte gidecektir.

Futbol: 1 idareci, 1 antrenör, 15 sporcu.

Güreş: 1 idareci, 1 antrenör, 16 sporcu, 2 hakem.

Voleybol: 1 idareci, 1 antrenör, 13 sporcu, 1 hakem.

Boks: 1 idareci, 1 antrenör, 8 sporcu.

Atletizm: 1 idareci, 1 antrenör, 12 sporcu.

Atıcılık: 1 İdareci, 1 antrenör, 3 sporcu.

Basketbol: 1 idareci, 1 antrenör, 12 sporcu, 1 hakem.

Eskrim: 1 idareci, 1 antrenör, 8 sporcu.

Kürek: 1 İdareci, 1 antrenör, 11 sporcu.

Tenis: 1 idareci, 3 sporcu.

Yelken: 1 idareci, 4 sporcu.

Yüzme: 1 idareci, 7 sporcu.

Toto ve Bilmece

Vildan Âşir SAVAŞIR

Geçen futbol mevsiminin 43 haftasında meraklılarına 141 milyon 775 bin 677 lira dağıtan Totoyu biz keşfetmedik. 1920'den itibaren İngiliz adalarında organize olmaya başlayan spor üstüne "iddialaşma ve tahmin edilen neticelere göre kıymet basma" köhne dünyamız için en yetti bir buluş değildir. Çok eskiler bir yana, İsadan yedi - sekiz yüz yıl öncesinde başlayan eski Olimpiyatlara ait hikâyelerde insanların, önce keyif olan iddialaşmaları gidegide kemirici bir kumar haline getirdiklerinin yakınmalarına rastlanır. Yenilik bu iddialaşmalarda değil, Futbolda Müşterek Bahsin, namı diğer Spor Totonun getirdiği sporu teşvik edici anlayışta ve humar unsurunu mümkün mertebe uzaklaştıran prensiplerindedir. Toplanan paraların büyük kısmının eğitici sporun ihtiyaçlarına tahsisindedir. Totoyu devletçe ve toplumca istenir kılan da budur.

İş bu gerekçe ile ele alındığı için Totoyu idare edenlerin taşıdıkları sorumluluklar ağırdır. Bunların başında ise, pek tabii olarak Toto gelirinin artırılması gelir.

Bilmem dikkat ediyor musunuz, bazı haftalar Totoya dahil maçların listesi meraklıya hiç bir şey söylemiyor ve tahmin yürütmek için hiç ışık tutmuyor. Büyük kalabalığın adını bile duymadığı iki takımın kendi kendine değerini tartışıp doğru sandığı hükme varamaması hem alâkayı dağıtıyor, hem de akıl hocalığı tatla zarına kalıyor. Belki bu tutmun da hayrını söylemenin bir yolu bulunur. Ne var ki bu hayır, ürkütülen kurbağaya değmiyor ve Toto oyunu çözümü kadere kalmış tatsız bir kördüğüme, bilmeceye dönüyor.

Bu dediğimizin son haftanın 13 bileni bulunmayan tek 1211 sürpriz neticeleri ile elbette ki bir bağlantısı yoktur. Çifte şampiyon berabere, milyonluk transfer berabere!.. Ne yapsın Toto idaresi, neylesin Totocu?.. Bu, sürprizin ta kendisidir ve bir bakıma sevimlidir, tahrik edicidir. Bizce alâkayı genişletecek, geliri arttıracak yolun prensipi Totocuya düşünme fırsatı verecek, onu ümitlendirecek, haveslendirecek ve sevindirecek listeler tertip etmektir. Bir dereceye tahsis edilen 200 bin liranın bir kişiye gitmesi ile 10 Kişiye dağıtmasının Totoya bir zararı yoktur. Zarar, Toto kuponunun hasis bir piyango biletine dönmesindedir. Bundan sakınmak lâzımdır.

(Basın — 865 A — 5184) — 458

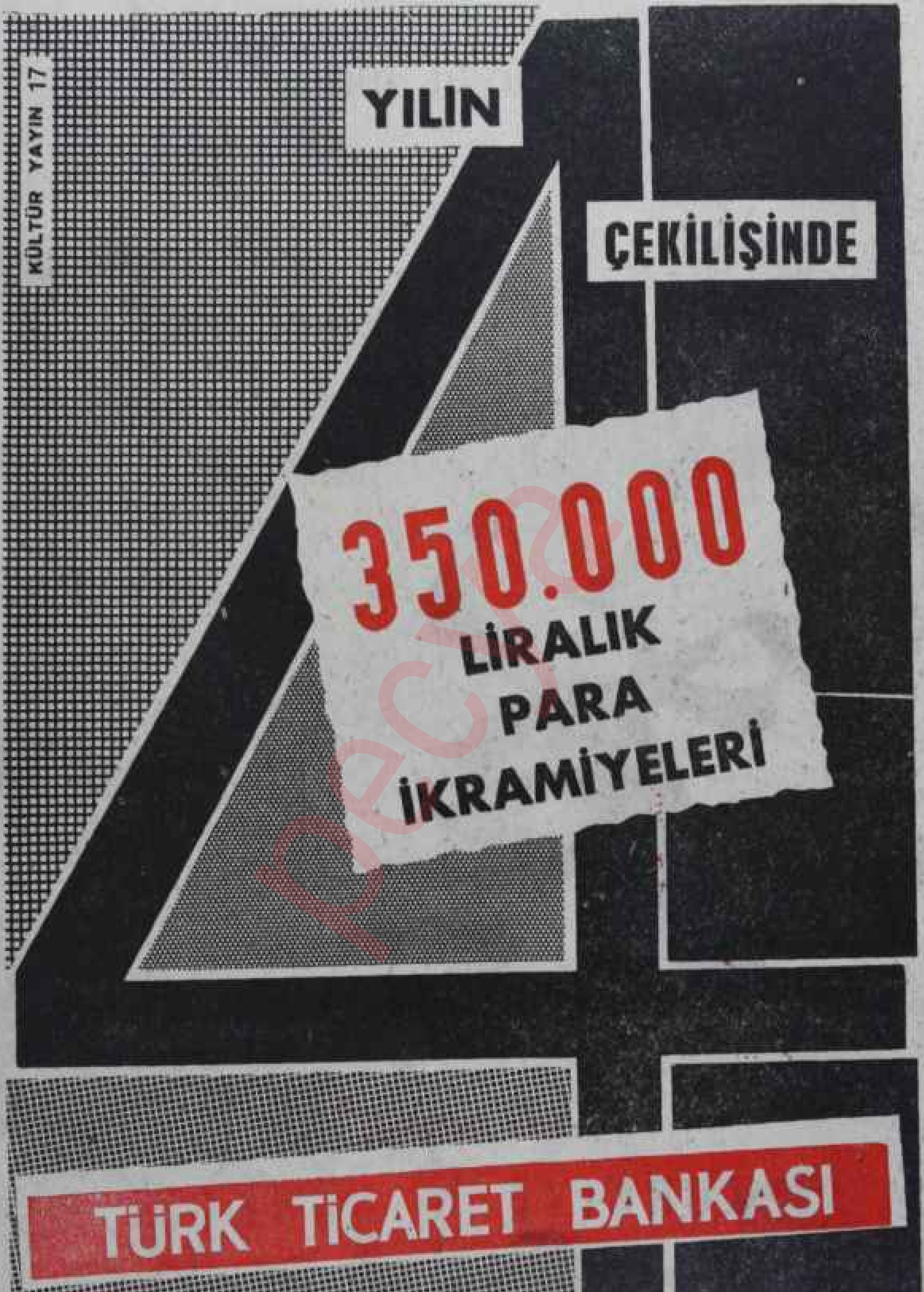
Hayat mücadelesine atılırken tasarrufa bir kat daha önem veriniz...

tasarruflarınızı en verimli şekilde değerlendiren banka

TÜRKİYE İŞ BANKASI

PARANIZIN... İSTİKBALİNİZİN EMNİYETİDİR

(Reklamcılık - 3842) — 455